

НОВОВІДКРИТІ ПАМ'ЯТКИ АРХЕОЛОГІЇ ЦЕНТРАЛЬНО-ЗАХІДНОЇ ЧАСТИНИ ЛЬВІВЩИНИ

Володимир ПЕТЕГИРИЧ , Дмитро ПАВЛІВ

*Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України,
вул. Винниченка, 24, 79008, м. Львів, Україна,
e-mail: v.petehyrych@gmail.com, datamitra@gmail.com*

Представлено результати археологічного обстеження 2011 р. центрально-західної частини Львівщини в межах колишнього Городоцького (тепер – Львівського) р-ну. Схарактеризовано природно-географічні особливості досліджуваного мікрорегіону, виділено головні типи археологічних пам'яток, узагальнено попередню історію їхнього вивчення.

Складено каталог нововиявлених й обстежених поселень, курганів, городищ, місцезнаходжень, який доповнено численними ілюстративними матеріалами. У кінці каталогу детально проаналізовано унікальну знахідку 2014 р. на східній околиці Городка – поховальний комплекс із багатим набором кераміки та мідних виробів волинсько-люблінської культури, пов'язаний, можливо, з тілопальним похованням одного із представників тогочасної еліти.

За результатами досліджень методом суцільного археологічного обстеження вибраних територіальних зон вивчено площу понад 120 км². Виявлено, обстежено й задокументовано 72 пам'ятки археології: 37 поселень, 25 курганних могильників (36 курганів), ґрунтове поховання, городище і 8 окремих місцезнаходжень. Усіх їх представлено на зведеній карті, детальніше локалізовано на окремих картах, зафіксовано на світлинах, зібрані з поверхонь артефакти подано в рисунках і фото.

Особливу увагу звернено на поселення княжої доби, зафіксовані поблизу населених пунктів, давні назви (етноніми) яких пов'язані з певними історичними етносами (Угри, Угерці, Ятвяги) або ж представляють найдавнішу слов'янську топооснову (Путятичі, Родатичі, Дубаневичі, Лісновичі тощо).

З урахуванням усіх досліджень центрально-західної частини Львівщини констатовано, що на цій території маємо сліди заселення і діяльності людини від кам'яного віку – доби мезоліту до пізнього середньовіччя. Зазначено, що археологічні джерела, здобуті на відносно невеликій території, свідчать, що цей терен, як і сусідні географічні області, був перманентно, без більших перерв, заселений або використовуваний людиною впродовж цього часу. Констатовано, що на підставі археологічних матеріалів та окремих писемних повідомлень літописів ще не можна цілком реконструювати давню історію та культуру Городоччини, але вони є надійною основою для подальших пошуків і відкривають добрі перспективи для таких досліджень.

Ключові слова: археологічні розвідки, центрально-західна частина Львівщини, різночасові археологічні пам'ятки

Вступ. У 2011 р. за результатами тендеру 73.20.1 «Послуги з досліджень і розробок у галузі суспільних і гуманітарних наук (Послуги з проведення суцільного археологічного обстеження територій області “Археологічний кадастр України. Львівська область”)» і згідно з Договором між Управлінням охорони культурної спадщини Львівської облдержадміністрації та Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України проведено польові розвідукові археологічні дослідження в Городоцькому і Самбірському р-нах Львівщини¹.

¹ Про результати досліджень у Самбірському р-ні див.: Гавінський, Лукомський, 2013, с. 233–251.

Рис. 1. Краєвиди межиріччя Верещиці та Вишні у південно-західній частині Львівського р-ну Львівської обл.

Fig. 1. View on the interfluve of Vereschytsia and Vyshnia in the south-western part of Lviv district of Lviv region

У Городоцькому р-ні, який після адміністративно-територіальної реформи ввійшов до складу Львівського, роботи проводили методом суцільного археологічного обстеження вибраних територіальних зон. У межах колишнього району ці зони охоплювали його північну та центрально-західну частини (міжріччя Верещиці, Ракова, Вишні й Вишеньки). Розвідковими поверхневими обстеженнями тут вивчено площу понад 120 км².

Дослідницькі можливості виконавців робіт були обмежені через незалежні від них об'єктивні обставини. Приблизно 3/5 території району виявилися недоступними для пошуків археологічних пам'яток, оскільки на них уже тривалий час не проводилася оранка, вони позаростали травами, бур'янами, а в окремих місцях – кущами та самосадними молодими деревами. Якби не ця обставина, кількість нововідкритих пам'яток могла би бути значно більшою. З цієї причини в багатьох випадках фіксація поселень обмежувалася незначною кількістю підйомного матеріалу, оскільки його вдавалося зібрати тільки на вузьких розораних ділянках поряд із більшими необробленими полями.

Природно-географічна характеристика³. Люди первісної доби, та й пізніших часів, були тісно пов'язані із природою, тому досить ранній початок заселення Городоччини зумовлений зокрема й доволі сприятливими природно-географічними умовами краю. Городоцький р-н, як один із колишніх 20 Львівської обл., розташований у центрально-західній частині Львівщини, у басейні рік Дністра та Сяну. За площею (726 км²) район був одним із найменших, поступаючись усім, окрім Миколаївського (697 км²). Городоцький р-н межував на півночі з Яворівським, на півдні – із Дрогобицьким, зі сходу – з Пустомитівським і Миколаївським, на заході – зі Самбірським і Мостиським р-нами області.

За природно-географічними ознаками Городоцький р-н лежить на межі кількох географічних районів. Його південно-західна частина межує із західною окраїною Подільської височини (Подільським горбогір'ям) у межах рівнинної території Опілля з абсолютними

² У польових роботах з обстеження Городоччини, крім авторів статті, брали участь співробітники відділу археології Руслан Коропецький, Ігор Принада, Яна Яковишина.

³ Природно-географічну характеристику Городоцького р-ну, доповнену окремими історико-археологічними екскурсами, написано за матеріалами досліджень учених-географів [див.: Геренчук (ред.), 1972; Андрейко, 2001].

висотами 290–320 м н. р. м. Більша частина району лежить у північно-західній частині Передкарпаття в межах полого-хвилястої Сянсько-Дністровської вододільної рівнини з абсолютними висотами 270–290 м н. р. м. (в окремих випадках понад 300 м, наприклад, біля сіл Галичани та Речичани), й акумулятивної плоскої, місцями заболоченої, терасової рівнини – Верхньодністровської улоговини з абсолютними висотами нижче 260 м н. р. м.

Рис. 2. Краєвиди в околицях с. Підмогилки. Вид на поселення княжої доби (пам'ятка 14) з південного сходу

Fig. 2. View of the suburbs of Pidmohylky. Early Medieval settlement (site 14) from southeast

Загалом, поверхня району відноситься до рівнинних, хоч рівнини Городоччини за висотою над рівнем моря належать до височин, а за зовнішньою будовою – до хвилястих горбисто-увалистих та зандрових рівнин, розчленованих долинами рік Бистриця, Верещиця, Струга, Солонка і Ставчанка, що є притоками Дністра різного порядку (басейн Чорного моря), а також ріками Вишня, Раків, Глинець і Гноєць, які є притоками Сяну (басейн Балтійського моря). Ця обставина свідчить про те, що через територію району проходить Головний європейський вододіл, який розмежовує річкові системи Балтійського та Чорного морів. Вододіл умовно проходить по лінії Рудки–Городок, хоча на території району він не завжди виразний, поділяючи долину р. Верещиці (басейн Дністра) і притоки р. Вишні (басейн Сяну). За Городком Головний європейський вододіл прямує в район Розточчя і далі – до території Львова.

Городоцький р-н за геоструктурними особливостями розташований у зоні стикування двох значних геотектонічних структур – Західноєвропейської платформи (північно-східна частина) та Карпатської складчастої системи (решта території). Тектонічна межа між ними проходить за лінією Немирів (Яворівський р-н) – Городок – Розвадів (Миколаївський р-н). На ній розташовані такі населені пункти Городоччини: Лісновичі, Тучапи, Речичани, Галичани, Братковичі, Городок, Черляни, Великий Любінь, Чуловичі, Грімне.

Розташування району в зоні стику двох геотектонічних структур і фізико-географічних районів вплинуло на формування його основних ландшафтних характеристик, визначило види ґрунтів і наявність корисних копалин. Здебільша це горбистий рельєф із хвилястими лесовими

рівнинами з опідзоленим чорноземом, озероподібними рівнинами та значною кількістю мілководних водойм. Такі особливості природно-географічного середовища значною мірою вплинули й на розташування пам'яток археології, які фіксуються на верхівках найвищих пагорбів або на південних схилах надрічкових терас чи інших водойм і на мисах, оточених потічками.

Отже, природно-географічні особливості Городоччини, у яких поєднувалися зручні для заселення місця й природно-захищені ділянки ландшафту, поля й луки, які використовувалися для землеробства і тваринництва, лісові масиви, придатні для заготівлі основного будівельного матеріалу й опалення житла, різноманітних промислів, чи переховування в час небезпеки, густа сітка річок, які забезпечували людину водою, сприяли розвитку риболовлі та служили шляхами сполучення з виходом на великі водні артерії Дністра й Сяну, а також погідний клімат створювали доволі сприятливі умови для заселення і господарського освоєння цієї території від найдавніших часів.

Типи археологічних пам'яток. Багате й урізноманітнене природно-географічне середовище Городоцької землі давало добрі можливості людським спільнотам від найдавніших часів використовувати всі екологічні переваги цього краю для своїх щоденних побутових потреб, ведення господарства та культових практик, здійснення поховальних ритуалів. Це засвідчують відкриті тут археологічні пам'ятки, які відносяться до кількох типів.

Місцями тимчасового перебування людських груп були *стоянки*. Стоянки притаманні переважно добі палеоліту й мезоліту, коли первісні мисливці та рибалки вели рухливий спосіб життя, часто змінювали місця перебування, полюючи на звірів і займаючись рибальством. Серед поселенських пам'яток Городоччини найбільшою кількістю представлені *поселення*, які домінують від доби неоліту, коли людські спільноти починають займатися землеробством і тваринництвом. Поселення можуть бути одношаровими, тобто відноситися лише до певного хронологічного періоду чи археологічної культури, або ж дво-, три- чи багатшаровими, коли на місці первісного поселення з часом влаштовано оселі інших, пізніших, археологічних культур, між якими інколи існують досить великі хронологічні перерви. Одна з цікавих груп поховальних пам'яток на Городоччині – *кургани*. Вони віддавна привертати увагу як поселенців цієї землі, так і дослідників, що порівняно з іншими типами пам'яток пояснюється відносною легкістю їхньої фіксації, обумовленою візуальною виразністю могильних насипів на місцевості. На постійно розорюваних полях і досі ще помітні поодинокі могильні насипи. Більшу кількість курганів вдалося відкрити в лісових масивах, де вони збереглися значно краще. Як свідчать історичні дані, кургани були не тільки фунеральними спорудами, а й місцями культових дійств і своєрідними, добре помітними орієнтирами, особливо для пастуших мандрівних племен. Окрім курганів, серед поховальних пам'яток виділяються *грунтові поховання*. З огляду на поховальні обряди вони, як і підкургани, можуть бути кремаційними або інгумаційними. Поховальні пам'ятки, як і місця проживання, належать до нерухомих археологічних джерел.

На природно захищених місцях будували укріплені поселення – *городища*, які мали також штучно зведені оборонні споруди – вали та рови. Городища на території Городоччини, переважно пов'язані із княжою добою, виконували функції міст та адміністративних центрів, сторожових фортець, боярських садиб, сховищ. Часто в період пізнього середньовіччя їх перебудовували на *замчища*.

До цікавих пам'яток належать *скарби* – нагромадження предметів, які мали зазвичай велику вартість для власників. У складі скарбів можуть бути, залежно від певного періоду, півфабрикати, призначені для подальшої обробки, кам'яні або металеві знаряддя, а також прикраси і монети. Скарби ховали в часи воєн чи небезпеки пограбування, часто це робили купці, які рухалися торгівельними шляхами, або ж люди приносили їх у дарунок богам (вотивні скарби).

Існування на теренах Городоччини різних ландшафтних зон зумовлювало певну специфіку заселення в окремих періодах доісторичної епохи. Спостерігається деяка залежність у розташуванні пам'яток археології від ландшафтних особливостей. Стоянки та поселення кам'яного віку, окремі поселення та поховання доби міді й бронзи влаштували на високих річкових терасах або на пагорбах й узгір'ях. Серед них особливо виділяються поодинокі кургани й курганні могильники, які своїм розміщенням на найвищих пунктах пагорбів або на кульмінаційних осях видовжених хребтів ще до нині формують своєрідний історичний ландшафт Городоччини та сусідніх теренів. Починаючи з ранньозалізного часу, люди займають низовинні території і концентруються на невеликих підвищеннях по берегах річок та потічків. Таке ж розташування притаманне пам'яткам римського часу та ранньосередньовічним поселенням. У процесі формування протодержавних племінних об'єднань і державотворчих процесів, пов'язаних з утворенням окремих князівств на Прикарпатті (Перемишльське, Звенигородське, Тереховлянське) та їхнім об'єднанням спочатку в єдине Галицьке князівство, а з кінця XII ст. у Галицько-Волинську державу, у процесах заселення території спостерігається поєднання різних типів ландшафтів. На пагорбах, надрічкових мисах будують укріплення, міські твердині, сторожові пункти, а на нижчих розлогих теренах, ближче до води, пасовищ і землеробських ділянок влаштовують поселення, міські торгово-ремісничі райони.

Усі типи археологічних пам'яток Городоччини – важливе джерело для вивчення історії та культури людських спільнот, які тривалий час заселяли цю територію, зупинилися тут ненадовго чи мандрували цими теренами в доісторичний час і ранньому середньовіччі.

Історія дослідження пам'яток археології Городоччини. Найдавніші згадки про стародавні поселення Городоччини можна віднайти в писемних джерелах княжої доби. Так, у Галицько-Волинському літописі вперше під 1213 р., а згодом ще кілька разів згадане м. Городок (колишній райцентр Городоцького р-ну, тепер – місто Львівського) [ПСРЛ, 1908, с. 502; Мишанич, 1989, с. 375, 383, 392]. Сліди городища цього міста збереглися на території міського парку, на підвищенні, оточеному р. Верещицею, ставом і болотами [Ратич, 1957, с. 21]. Є усі підстави пов'язувати із княжою добою давнє поселення Дубаневичі, згадане у грамоті князя Лева Даниловича. Грамота не має дати, однак якщо рахувати 1266–1301 рр. як час правління князя, то таке датування видається вірогідним. У цьому документі Лев Данилович надає двом братам із Литви – Тутенію і Монтеці – с. Добаневичі [Грамоти XIV ст., 1974, с. 11–12]. Доволі промовисті назви ще трьох, очевидно, давніх сіл на Городоччині: Угри, Угерці (тепер – Зелений Гай) і Ятвяги (тепер – Побережне), які асоціюються з відомими в писемних джерелах назвами етнічних груп людей – етнонімами «угри» та «ятвяги». Посереднім доказом існування інших сіл ще за княжої доби служать їхні відособові назви, утворені від власних назв людей, в основі яких лежать праслов'янські та слов'янські імена, наприклад, с. Путятичі – від о. н. Путята, с. Милятин – від о. н. Милята, с. Никловичі – від о. н. Никло тощо.

Окремі пам'ятки археології Городоччини, зокрема городища, замчища, кургани зафіксовано на картографічних джерелах. Так на доволі детальній австрійській військовій карті Галичини Фрідріха фон Міга (1779–1782) з масштабом 1:28000 добре помітно Городок і його оборонні споруди, нанесено городище поблизу с. Вишня, замчище на західній окраїні Комарна, позначено кургани поблизу сіл Годвишня, Речичани, Родатичі тощо. Власне ці могильні насипи як найпомітніші об'єкти в ландшафті Городоччини стали одними з перших пам'яток, які привернули увагу дослідників, починаючи із другої половини XIX ст.

Відкриття і дослідження пам'яток Городоччини пов'язане з іменами багатьох археологів, істориків, краєзнавців, серед яких варто згадати Якова Головацького, Антоні Шнайдера, Богдана Януша, Тадеуша Сулімірського, Ярослава Пастернака, Маркіяна Смішка, Володимира Цигилика, Романа Багрія, Леоніда Мацкевого, Романа Грибовича та багатьох інших.

Рис. 3. Кургани на пагорбі між селами Речичани, Галичани і Тучапи на військово-топографічній карті Австро-Угорської імперії Фрідріха фон Міга 1763–1787 рр. Інтернет ресурс: Mapire – The Historical Map Portal

Fig. 3. Barrows on the hills among Rechychany, Halychany, and Tuchapy villages on the military-topographic map of the Austro-Hungarian Empire of Frederic von Mieg of 1763–1787. Internet resource: Mapire – The Historical Map Portal

Уже на початку 70-х років XIX ст. у наукових працях згаданий курган Турецька могила поблизу Речичан, хоч і без детальнішої локалізації [Головацкий, 1871; Janusz, 1918, s. 111]. У 1877 р. А. Шнайдер відкрив сліди тілопальних могильників біля сіл Зашковичі і Завидовичі та виявив у Великому Любіні на території каменоломні й сусіднього фільварку Горовщизна поселення, на якому знайшов крем'яні вироби і глиняні посудини [Schneider, 1877; Janusz, 1913, s. 50–51; 1918, s. 109–110]. На території с. Переможне (колишні Хлопи) 1886 р. випадково виявлено поховання культури шнурової кераміки, матеріали з якого опинилися у фондах Львівського історичного музею [Sulimirski, 1968, s. 211, fig. 19, 10; Свешніков, 1976, с. 50]. У Музеї Любомирських зберігалися знайдені біля поховання срібний перстень зі скрученого дроту і срібне кільце, виявлені в с. Кам'янобрід [Katalog, 1889, s. 41; Janusz, 1918, s. 109].

До початку Першої світової війни на Городоччині майже не проводили пошуків нових чи розкопки вже відомих пам'яток археології. Однак поступове нагромадження матеріалів про стародавні поселення та городища, кургани і ґрунтові поховання, печери, кам'яні статуї, скарби й окремі знахідки в Галичині дало змогу створити перший каталог, у якому Б. Януш розмістив інформацію про 13 пам'яток колишнього Городоцького повіту [Janusz, 1918, s. 108–113]. Крім уже названих пам'яток, він надав дані про віднайдений скарб із великою кількістю римських монет у Городку, серед яких виявилися срібні римських імператорів Веспасіана (69–79) і Траяна (98–117) [Janusz, 1918, s. 108–109; Кропоткин, 1961, с. 61].

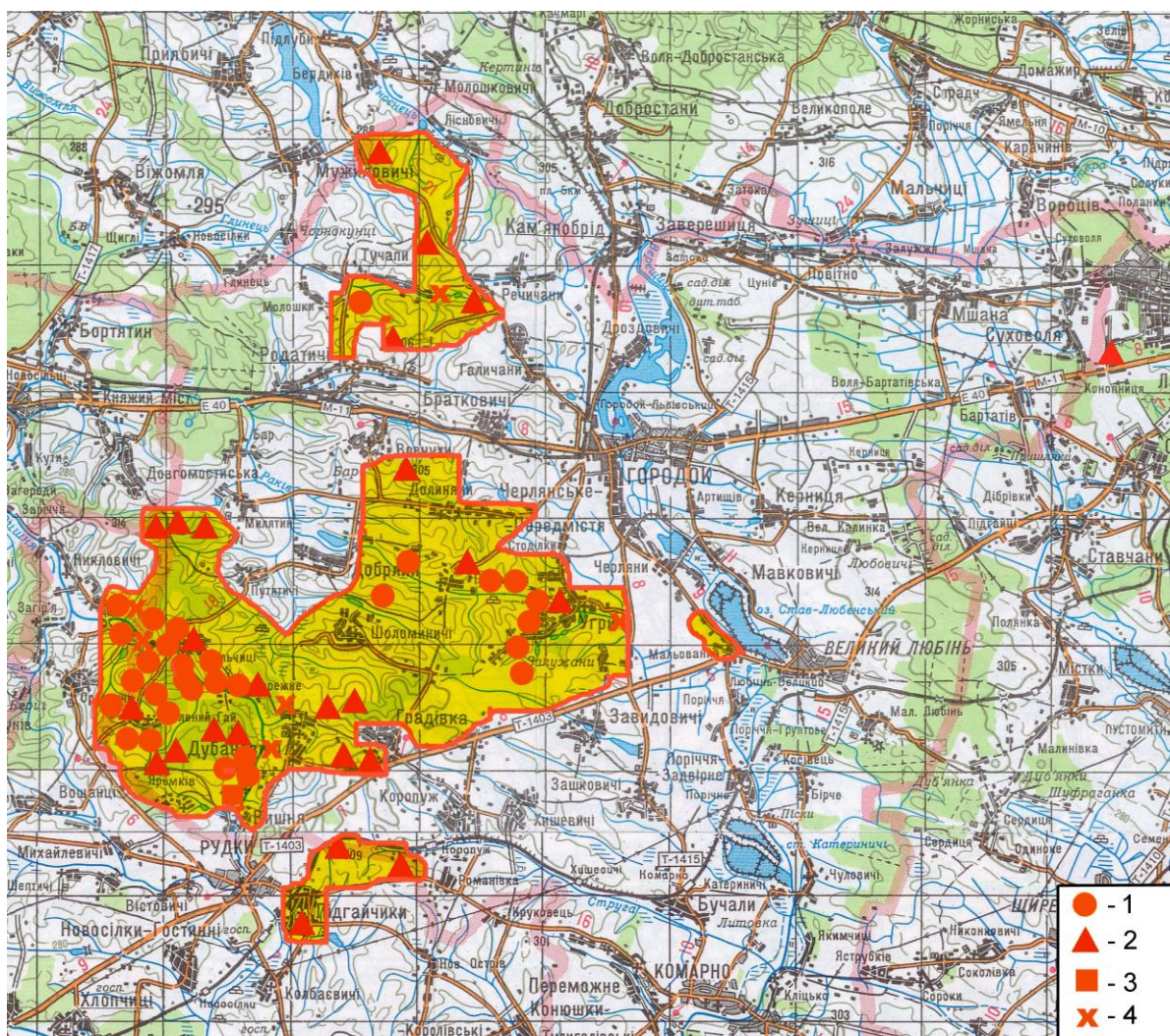

Рис. 4. Карта-схема відкритих пам'яток археології у межах Львівського району: 1 – поселення; 2 – кургани, групи курганів; 3 – городище; 4 – окремі знахідки; 5 – межі обстеженої території
 Fig. 4. Schematic map of discovered archaeological sites of Lviv region: 1 – settlement; 2 – barrows, barrow groups; 3 – hill-fort; 4 – separate finds; 5 – limits of examined territory

Між двома світовими війнами на Городоччині вперше розкопки провели професійні археологи. На південній околиці с. Коропуж (ур. Під могилою) 1935 р. польський археолог Т. Сулімірський дослідив двошарову пам'ятку – курган культури шнурової кераміки діаметром 26 м і висотою 1 м, який частково перекривав поселення культури ліщастого посуду. У кургані дослідник виявив поховальну яму-гробницю зі скорченим кістяком, поряд – керамічний посуд (тюрінгська амфора), крем'яний ніж [Sulimirski, 1968, р. 125–126, plan 8, 1, plate 3, 1]. Того ж року на полі Ау біля с. Гартфельд (тепер – Речичани) Т. Сулімірський розкопав курган діаметром 20 м і висотою 1,2 м. Під насипом відкрив поховальну яму, але без кістяка. Уламки посуду та крем'яний шкробач, знайдені поряд, датують курган кінцем доби енеоліту (культура шнурової кераміки) [Sulimirski, 1968, р. 124, plan 8, 3].

У 1936 р. відомий український археолог Я. Пастернак розкопав курган цієї культури на околиці м. Комарно, в ур. Березняк, і виявив фрагменти двох людських черепів, глиняну амфору, кам'яні та крем'яні вироби [Пастернак, 1937, с. 30; 1987, с. 40–46]. Матеріали з цих досліджень зберігаються у Львівському історичному музеї. Тоді ж дослідник відкрив поселення

культури лінійно-стрічкової кераміки в ур. На діброві [Пастернак, 1948; 1961, с. 184–185; Ленартович, 2011, с. 72].

Ярослав Пастернак також систематично публікував нові надходження археологічних знахідок у Музей Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ) із теренів Західної України, серед яких траплялися матеріали з Городоччини, зокрема неолітичні вироби з с. Мшана, бронзові енкалпіони з Лісневич, залізна бойова сокира княжої доби з Комарна, виявлена у р. Верещиці, срібна монета Доміціана з Вороцева тощо [Пастернак, 1937, с. 21, 33, 38–39, 41]. Знахідки зброї, віднайдені на території Комарна, відомий археолог М. Смішко опублікував в узагальнювальній праці, присвяченій пшеворській культурі [Śmiszko, 1932, s. 17].

Порівняно з міжвоєнним періодом, коли головна увага була звернена на вивчення поховальних пам'яток, у другій половині ХХ ст. на території Городоччини, крім розвідкових обстежень, проводили розкопки окремих поселень і городищ. У 1979 р. проведено дослідження двошарового поселення на західній околиці м. Комарно, на правому березі р. Верещиці в ур. Біля кладовища. На пам'ятці виявлено сліди споруд й окремі знахідки пшеворської культури та господарські ями з керамічним матеріалом Х–ХІІ ст. [Петегирич, 1980, с. 1–10 рис. 1–11]. У сусідньому селі Березець 1981 р. проведено розкопки багатшарового поселення, розташованого на західній околиці села, в ур. За рудкою. На поселенні виявлено землянку пшеворської культури ІІІ ст., два напівземлянкові житла черняхівської культури ІІІ–ІV ст. і два ґрунтові поховання культури шнурової кераміки [Machnik, Cyhlyuk, 1996, s. 149–161; Цигилик, Осадча, 2000, с. 153–161; Цигилик, Касюхнич, 2005, с. 273–279]. Того ж року в північно-східній частині цього села на правому березі р. Верещиці в ур. Городисько проведено розвідкові дослідження на частково збереженому городищі. Тут виявлено сліди наземного житла й заглибленої споруди з матеріалами ХІІ–ХІІІ ст. [Грибович, 1983, с. 254]. Цікаві матеріали ІХ – першої половини ХІІІ ст. виявлено 1983 р. під час розкопок поселення на північно-східній околиці с. Коропуж, в ур. Селисько. На пам'ятці віднайдено 2 житла (наземне і заглиблене), 3 глиняні печі та зібрано гончарну кераміку, скляні браслети, глиняні пряслиця тощо [Багрий, 1985, с. 258]. Ще одне поселення досліджували 1985 р. поблизу с. Підзвіринець. Воно розташоване за 0,5 км на північний захід від села на правому березі р. Верещиці, в ур. Під парканом. На поселенні досліджено велике заглиблене житло (5×4 м) із глиняною пічкою і лежанкою та керамічним матеріалом і залізними знаряддями праці ХІІ ст. [Багрий, Петегирич, 1987, с. 302–303].

У 1985 р. уперше проведено невеликі дослідження літописного Городка. Його городище розташоване в центральній частині сучасного міста на підвищенні, оточеному двома рукавами р. Верещиці. На території підгороддя на глибині 0,2–0,3 м виявлено наземну споруду ХІІІ – першої половини ХІV ст. Під нею, на глибині 0,75–0,80 м, простежено контур давнішого житла ХІІ–ХІІІ ст. розміром 4×3,7 м, у якому зібрано фрагменти горщиків, амфор, вироби з кістки та багато скляних браслетів, намистини і перстень. В іншому розкопі на конусоподібному останці – велику кількість кераміки ХІІ–ХІV ст. У ХVІ–ХVІІ ст. тут розміщувалося кладовище [Корчинский, Петегирич, 1987, с. 348].

Крім розкопок, у 70–90-х роках ХХ ст. проводили розвідкові обстеження на території Городоцького р-ну. У 1974 р. і 1975 р. біля Городка та сіл Мшана, Повітне, Суховоля зафіксовано 17 різночасових пам'яток [Артюх, Мацкевой, Боднар, 1975, с. 251; Артюх и др., 1976, с. 297]. Роботами львівського Музею історії релігії 1989 р. поблизу м. Комарна і в сусідніх селах виявлено 4 поселення, серед яких пам'ятки культури лінійно-стрічкової кераміки (с. Литовка), епохи бронзи (с. Кліцко), пізньоримського часу (с. Комарно і с. Бучали) [Бандрівський, 1990, с. 9–11]. У 1992–1993 рр. ця ж установа відкрила поселення VIII–VII ст. до н. е. біля с. Вишня та два поблизу с. Дмитровичі, одне з яких датується Х–ХІ ст., друге – періодом раннього заліза і римським часом [Бандрівський, 1994, с. 305–306]. Інформацію щодо знайденого під час цих обстежень городища періоду середньовіччя біля с. Градівка необхідно уточнити, оскільки ця пам'ятка відома ще з 20-х років ХХ ст. [Żurowski, 1929, s. 228–229]. У

1993 р. експедиція Львівського історичного музею і Рятівної археологічної служби Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України провела розвідкові роботи поблизу сіл Братковичі, Вишня, Вовчухів, Галичани, Дроздовичі, Заверещиця, Керниця, Мшана, Родатичі, Тучапи та Чуловичі й виявила 33 пам'ятки, серед яких поселення культури лінійно-стрічкової кераміки, волино-люблінської, культури лійчастого посуду, перших століть нашої ери і княжої доби [Конопля, Піцишин, 1995, с. 39–54]. Спільна експедиція Львівського історичного музею та музею «Бойківщина» в Самборі, біля с. Вишня, в ур. Замчище, 1995 р. виявила двошарове поселення пшеворської культури і пізньосередньовічне замчище та городище княжої доби в ур. Башта [Данчин, Конопля, 1996, с. 16–17]. Пошуковими роботами 80–90-х років ХХ ст. біля с. Мшана виявлено велику кількість стоянок, місцезнаходжень, серед яких комплекси знахідок доби мезоліту, неоліту, енеоліту й інших періодів [Мацкевий та ін., 1996, с. 47–50].

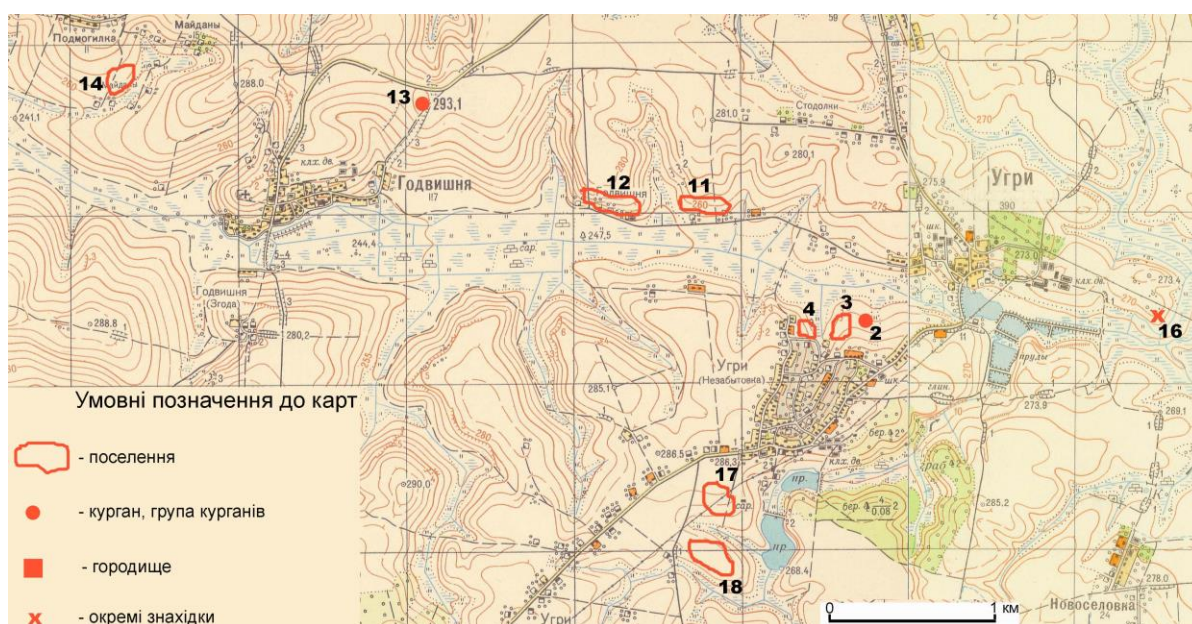

Рис. 5. Археологічні пам'ятки в околицях сіл Угри, Годвишня та Підмогилки
Fig. 5. Archaeological sites near Uhry, Hodvyshnia and Pidmohylky villages

Розвідкові роботи активно продовжувалися на початку ХХІ ст. У 2006 р. у межиріччі Вишні та Ракова поблизу сіл Бар, Милятин, Путятичі і Добряни виявлено 23 різночасові пам'ятки, серед яких найбільше поселень XIV–XVII ст. [Гупало, 2007, с. 379–385]. Ще одне багатошарове доби бронзи, ранньозалізного часу і княжої доби зафіксовано на околиці с. Бар 2010 р. Тоді ж виявлено поселення ранньозалізного часу біля с. Артищів і двошарове княжої доби і ранньозалізного часу біля с. Косівець [Сілаєв, Сало, 2011, с. 304–305]. Під час проведення наукової експертизи об'єктів будівництва 2012 р. зафіксовано 3 пам'ятки (поселення ранньозалізного віку і княжої доби, сліди курганів та матеріали XII–XIII ст. і місцезнаходження княжої доби) поблизу с. Дмитровичі й поселення ранньозалізного часу біля с. Зелений Гай [Сілаєв, 2013а, с. 234; Сілаєв, 2013б, с. 235–236]. Цього ж року виявлено сім пам'яток у басейні р. Раків. Серед чотирьох поселень поблизу с. Родатичі привертає увагу багатошарова пам'ятка з матеріалами доби мезоліту, ранньозалізного часу і XI–XIII ст. Біля с. Вовчухів відкрито поселення з матеріалами волинсько-люблінської культури, ранньозалізного часу і княжої доби [Шніцар, Шніцар, 2013, с. 240]. Крім невеликих стаціонарних досліджень у с. Мшана, у 2004–2005 рр. проведено рятівні розкопки поблизу с. Стоділки. Тут виявлено 2 житлово-господарські комплекси, що склалися із заглиблених жител, кількох ям і відкритих вогнищ,

За знахідками ліпного та кружального посуду поселення датовано кінцем III – першою половиною IV ст. і належить воно до черняхівської культури [Милян, Осаульчук, Чорний, 2012, с. 203–220].

Суттєво доповнили історію досліджень і збільшили кількість пам'яток археології в центральній-західній частині Львівщини наші роботи 2011 р. Від усіх попередніх розвідкових обстежень вони відрізнялися точною локалізацією пам'яток на картах, метричною характеристикою поодиноких курганів чи курганних груп, фотофіксацією окремих типів пам'яток, зведеною картою відкритих й обстежених поселень, курганів, городищ і детальним опрацюванням виявлених артефактів.

Каталог нововідкритих та обстежених пам'яток Городоччини

1. **Градівка** (до 1946 р. – Гошани). *Курган*, розташований на південній околиці села, за 250 м на південний захід від розгалуження доріг на Рудки та Дубаневичі та за 15 м зліва від дороги Градівка–Дубаневичі, навпроти вежі мобільного зв'язку (рис. 15). Діаметр насипу кургану – 18 м, висота – 2,2–2,3 м. Верх насипу частково зрізано і в його центрі встановлено «фігуру» у вигляді круглого високого стовпа з цегли, який із плином часу трохи нахилився (рис. 6). Фігуру споруджено на кургані на згадку про битву з татарами у XVII ст.

Рис. 6. Градівка. Вид на курган (пам'ятка 1) із заходу
Fig. 6. Hradivka. View on barrow (site 1) from the west

2. **Угри**. *Курган*, розташований на північно-східній околиці села, за 300 м у північно-східному напрямку від церкви, на південному схилі пагорба, який розорюється, обмеженого з північного боку заплавою потічка Сорочка, в ур. Башта (рис. 5). Діаметр кургану вздовж лінії північ–південь – 23 м, висота у різних місцях – від 3,3 до 3,6 м. З усіх боків насип могили оборюється (рис. 7). Місцеві жителі пов'язують із курганом розповіді про захоронення «вождя» або «князя», оберігають його і тому не дозволили чорним археологам провести на пам'ятці грабіжницькі розкопки.

3. **Угри**. *Поселення* XIII–XV ст., розміщене на північній околиці села, за 50 м на північ від крайніх хат, на високому мисі, обмеженому з півночі заплавою потічка Сорочка й

безіменним потічком із західного боку (рис. 5). На зораній ділянці мису на площі 100×140 м зібрано 17 уламків кружальної кераміки, 2 фрагменти з яких належать до посуду пізньосередньовічного періоду (XIV–XV ст.). Вони мають сірого кольору зовнішню поверхню та світло-сірий внутрішній бік. Діаметр денця – 12 см, а діаметр вінець – 18 см. Решта фрагментів є бочками горщиків, виготовлених із керамічного тіста з великою домішкою піску, товщина черепків – від 0,4 до 0,9 см. Вони добре випалені, зовнішня поверхня сірого, внутрішня – вохристого кольору. На окремих фрагментах простежується орнамент у вигляді горизонтальних заглиблених ліній. Такі уламки кераміки можна датувати XII–XIII ст.

Рис. 7. Угри. Вид на курган (пам'ятка 2) з півдня.
Fig. 7. Uhry. View on barrow (site 2) from the south

4. **Угри.** *Поселення* XII–XIII ст., розташоване на північній околиці села, за 150 м на південний захід від попередньої пам'ятки, на протилежному лівому березі безіменного потічка, в ур. Кут (рис. 5). Займає східні схили сусіднього високого мису. На зораних присадибних ділянках на площі 100×100 м зібрано 18 уламків кружальної кераміки, 7 фрагментів із яких належать до доби пізнього середньовіччя. Решта датовано XII–XIII ст. У керамічному тісті спостерігається значна домішка піску, колір зовнішньої поверхні сірий, внутрішньої – темно-сірий або вохристий. Кілька фрагментів оздоблені на плічках горщиків горизонтальними заглибленими лініями (рис. 27, 4, 5).

5. **Родатичі.** *Курган*, розміщений на північно-східній околиці села, приблизно за 800 м на північ від костелу, на вершині пагорба, в ур. Вишка, на місці висотної позначки 306 м н. р. м. (рис. 8). Діаметр кургану – 22 м, висота – 3,5 м. Його поверхня густо поросла кущами, а територія довкола насипу розорюється (рис. 9). За розповідями місцевого мешканця, у 50-х роках ХХ ст. на кургані стояв геодезичний знак-піраміда, під час встановлення якого верхню частину насипу кургану було знівельовано.

6. **Тучапи.** Сліди *поселення* зафіксовано на південній околиці села, за 750 м на південний захід від церкви, справа від дороги з Родатич до Тучап на розораному пагорбі (рис. 8). З північного боку пагорб, на якому виявлено окремі уламки кераміки, спадає до долини потічка, що протікає вздовж південної околиці села. Окремі знахідки поширюються на площі 130×500 м. Серед дуже дрібних і мало діагностичних уламків виділено кілька фрагментів кружального посуду княжої доби.

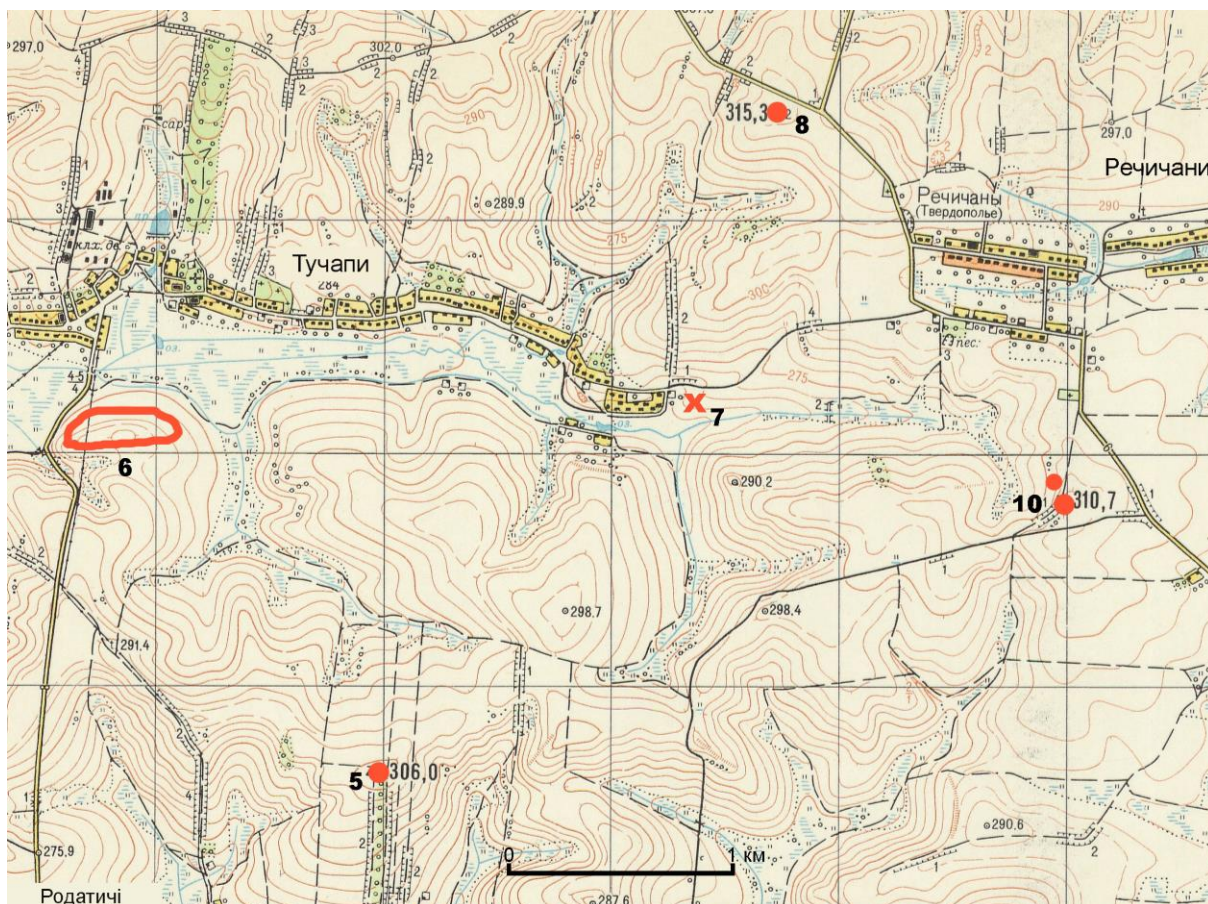

Рис. 8. Археологічні пам'ятки в околицях сіл Родатичі, Тучапи та Речичани
Fig. 8. Archaeological sites near Rodatychi, Tuchapy and Rechychany villages

7. **Тучапи.** *Окреме місцезнаходження* двох крем'яних артефактів зафіксовано на східній околиці села, за 50 м на схід від газорозподільчої станції на пологій зораній ділянці південного схилу, справа від дороги з Тучап до Речичан (рис. 8).

8. **Речичани.** *Курган*, розташований за 825 м на північний захід від крайніх будівель села та 200 м на захід від перехрестя доріг Речичани–Яворів і Речичани–Лісневичі (рис. 8). Курган займає найвищу точку пагорба, по якому пролягає дорога Речичани–Яворів, за 30 м на південь від неї, на місці висотної позначки 315,3 м н. р. м. Його діаметр – 26 м, висота – 2,4 м. Поверхня насипу заросла травою та бур'янами, з усіх сторін насип нищиться оранкою. На вершині кургану встановлено залізний хрест (рис. 10). Імовірно, саме цей курганний насип позначено на мапах XVIII–XX ст. під назвою Турецька могила. За 50 м на захід від нього зафіксовано сліди ще одного, майже повністю розораного кургану у вигляді підвищення круглої форми висотою 10–20 см, яке має темніше забарвлення ґрунту.

9. **Лісновичі.** *Курган*, розміщений за 2,1 км на південний захід від сільської церкви та 60 м на північний схід від дороги Речичани–Яворів. Займає підвищену ділянку зораного поля на відстані 25 м у північно-західному напрямку від краю невеликого лісу, біля висотної позначки 291,1 м н. р. м. Курган сильно розораний, але все ще чітко простежується візуально. Його діаметр – 38 м, висота – 1,1–1,2 м. За 35 м на північний захід від нього простежуються сліди ще одного майже повністю знівельованого оранкою насипу.

10. **Речичани.** *Курган*, розташований на південній околиці села, на зораному полі за 250 м на південний захід від дороги Речичани–Городок і 350 м у західному напрямку від

перехрестя цієї дороги та дороги, яка веде до кар'єру з видобування глини (рис. 8). Діаметр кургану – 36 м, висота – 1,1 м. Насип сильно нівелюється в результаті оранки з північного і південного боків, збережена поверхня заросла високою травою. За 40 м на північ простежуються сліди ще одного, майже повністю розораного кургану.

Рис. 9. Родатичі, кол. Городоцький р-н, Львівська обл. Вид на курган (пам'ятка 5) з півдня
Fig. 9. Rodatychi, former Horodok district, Lviv region. View on barrow (site 5) from the south

Рис. 10. Речичани. Вид на курган в ур. Турецька могила (пам'ятка 8) із заходу
Fig. 10. Rechychany. View on a barrow in Turetska Mohyla Place (site 8) from the west

11. **Угри.** *Поселення* ранньозалізного часу, пізньоримського періоду, раннього та пізнього середньовіччя, розміщене на північно-західній околиці села за 1,1 км на північний захід від кургану в Уграх (пам'ятка 2). Займає південні схили пагорба над заплавою правого берега потічка Сорочка (рис. 5). На поверхні засіяного озиминою поля, розміром 100×350 м, зібрано 17 уламків кераміки, серед них ліпної кераміки ранньозалізного періоду, фрагмент сіроглиняного посуду пізньоримського часу, 7 уламків гончарної кераміки княжої доби та 8 фрагментів гончарної кераміки пізнього середньовіччя та Нової доби.

12. **Годвишня.** *Поселення* ранньозалізного часу, розташоване за 1 км на схід від крайніх будівель села та 0,3 км на захід від поселення в Уграх (пам'ятка 11) на пологому

південному схилі пагорба, над заплавою правого берега потічка Сорочка (рис. 5). Тягнеться пасмом завширшки 100–120 м вздовж потічка на 350–400 м і своїм розміщенням нагадує попередню пам'ятку. На поверхні зібрано 12 уламків ліпної кераміки від товстостінних посудин із шорсткою, рустованою зовнішньою поверхнею охристо-коричневого кольору. У керамічному тісті спостерігається домішка шамоту, випал посуду добрий.

13. **Годвишня.** *Курган*, розміщений на північно-східній околиці села, за 0,5 км від крайніх будівель, у найвищій частині пагорба, зліва при дорозі, яка спускається ярмом у село, біля висотної позначки 293,1 м н. р. м. (рис. 5). Давній насип у 90-х роках ХХ ст. підсипано, і тепер він має діаметр 15 м та висоту 3,2 м (рис. 11). За нашими спостереженнями перед «реконструкцією» курган міг мати діаметр приблизно 25 м. На могилі встановлено залізний хрест.

Рис. 11. Годвишня. Обміри кургану (пам'ятка 13). Вид з півдня

Fig. 11. Hodvyshnia. Measurements of barrow (site 13). View from the south

14. **Підмогилки** (хут. Майдани). *Поселення* княжої доби (ХІІ–ХІІІ ст.), розміщене за 0,3 км на південний схід від крайніх східних будівель села на краю пологого пагорба над долиною правого берега потічка, поблизу будівель крайньої південної частини хут. Майдани (рис. 5). На зораних присадибних ділянках (рис. 2), на площі приблизно 140×250 м, зібрано уламки гончарної кераміки княжої доби.

15. **Вовчухи.** *Курган*, розташований на найвищому пагорбі між селами Вовчухи і Долиняни, за 1,5 км на південний схід від першої церкви в північній частині села, при польовій дорозі з Долинян до Вовчухів, біля висотної позначки 305,2 м н. р. м. Курган розміщений зліва від цієї дороги, яка частково зруйнувала східну половину насипу, сильно понищеного військовими траншеями, можливо, часів українсько-польської війни (події відомої Вовчухівської військової операції 1919 р.).

16. **Угри.** *Місцезнаходження* двох крем'яних відщепів із сірого наддністрянського кременю зафіксовано на зораному пагорбі, розміщеному на східних околицях села між дорогою із Крижової (перехрестя доріг Комарно–Городок і Львів–Самбір) до Городка та дорогою, яка веде з цієї траси до с. Угри, за 700 м на південний схід від будівель колишнього

колгоспного двору (рис. 5). Із західного й південного боків цей пагорб обмежений заболоченою долиною.

17. **Угри.** Поселення перших століть нашої ери, розміщене на південно-західній околиці села за 200 м на південь від дороги з Угрів до Коропужа та 500 м на захід від ставу на південній околиці села (рис. 5). Займає частину пологого південного схилу невисокого мису між двома струмками, які зливаються в ще один став. На окремих зораних ділянках мису на площі 175×280 м зібрано 6 уламків ліпної кераміки доби раннього заліза, шматки обмазки та фрагмент горщика княжої доби.

18. **Угри.** Поселення пізньоримського часу (черняхівська культура?), розташоване за 180–200 м на південь від пам'ятки 17, але на протилежному березі струмка, та 350 м на захід від другого ставу (рис. 5). Займає ділянку площею 175×350 м значної частини мису, також оточеного двома струмками з північного та південного боків. На розораних ділянках зібрано 33 фрагменти кераміки, з них 26 уламків від ліпних посудин і 7 фрагментів кружальної сіроглиняної кераміки пізньоримської доби, серед яких орнаментований бочок посудини. Виявлено також шматки обмазки та круглу металеву бляшку діаметром 3,4 см із загнутим краєм (рис. 21, 4).

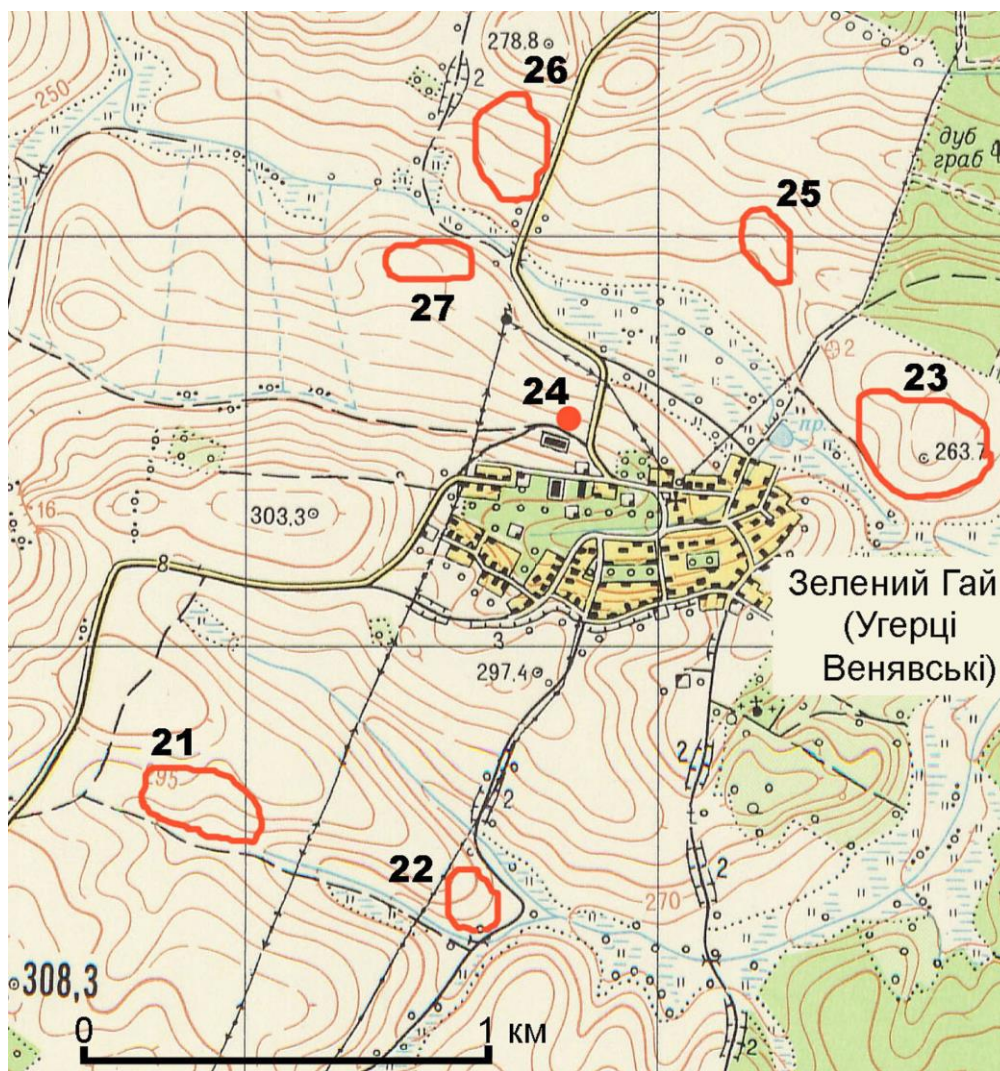

Рис. 12. Археологічні пам'ятки в околицях села Зелений Гай
Fig. 12. Archaeological site near Zelenyi Hai village

19. **Шоломиничі.** *Поселення* княжої доби, розміщене на північній околиці села за 350 м на північ від ферм і 170 м у північному напрямку від сільського стадіону. Воно займає одну з ділянок, площею 160×225 м, південного схилу довгого пагорба, який тягнеться між Шоломиничами та Добряними і спадає у південному напрямку до потічка (рис. 23). На поверхні зібрано фрагменти гончарної кераміки XII–XIII ст., серед яких бочок горщика, орнаментованого хвилястими і рівними горизонтальними тисненими смугами.

20. **Градівка.** *Курган*, розташований за 380 м на захід від уже описаного кургану (пам'ятка 1), з південного боку дороги з Градівки до Дубаневич, поряд із ретрансляційною вежею, біля висотної позначки 321,3 м н. р. м. (рис. 23). Насип кургану, особливо з південного боку, пошкоджений військовими окопами, з північного – підрізаний дорогою. Поверхня могили заросла кущами.

21. **Зелений Гай.** *Поселення*, розміщене на південно-західній околиці села, за 350 м на схід від дороги, яка веде до автотраси Рудки–Орховичі, і 550 м на північний схід від висотної позначки 303,3 м н. р. м. (рис. 12). Поселення займає частину південного схилу пагорба розміром 350×750 м, що спадає до потічка, лівостороннього допливу р. Вишні. На зораній поверхні зібрано уламки ліпної та гончарної кераміки. 11 ліпних товстостінних фрагментів посуду датовано пізньоримським часом, по 2 кружальні уламки – княжою добою та пізнім середньовіччям.

22. **Зелений Гай.** *Поселення*, розташоване на південній околиці села, за 500–550 м на схід від попереднього поселення (пам'ятка 21) і 570–600 м на південь від висотної позначки 297,4 м н. р. м., яка локалізується на південному краю села (рис. 12). Поселення займає пологу південну ділянку пагорба між двома потічками. Тут знайдено кілька фрагментів кераміки XIV–XV ст. Поселення охоплює площу розміром 100×140 м, але на час обстежень його поверхня була майже нерозорана.

23. **Зелений Гай.** *Поселення*, відкрите на північно-східній околиці села, за 500 м у північно-східному напрямку від церкви, біля висотної позначки 263,7 м н. р. м., в ур. Закуття (рис. 12). Поселення займає вершину та південний схил пагорба поблизу ставу й охоплює площу приблизно 220×340 м. На верхівці пагорба виявлено крем'яну ретушовану пластину (рис. 23, 1), а на його південному схилі зафіксовано 5 уламків ліпної кераміки доби раннього заліза.

24. **Зелений Гай.** *Курганоподібний насип*, розміщений на північному краю села, за 300 м на північний захід від церкви та 75 м вправо від дороги з Мильчиць до Зеленого Гаю, біля старих колгоспних будівель (рис. 12). Це північний край високого пагорба, який тягнеться із заходу на схід і на якому розміщується основна частина сільської забудови. Насип добре зберігся, його діаметр із півночі на південь – 10,7 м, із заходу на схід – 11 м, висота – 1,1 м.

25. **Зелений Гай.** *Поселення*, розташоване на північно-східній околиці села, за 550 м на схід від дороги із Зеленого Гаю до Мильчиць і 600 м на північ із незначним відхиленням у східному напрямку від церкви (рис. 12). На окремих зораних ділянках південного схилу пагорба навпроти ставу на площі 100×170 м зібрано 15 фрагментів кераміки, серед яких виявилось 14 уламків кружальної кераміки XI–XII ст., серед них фрагмент денця діаметром 10 см та уламок вінця горщика з манжетоподібним профілем. Виявлено також фрагмент керамічної люльки й уламок горщика XVII ст.

26. **Зелений Гай.** *Поселення*, відкрите на північно-західній околиці села, за 800 м на північний захід від церкви та 200 м у південно-західному напрямку від висотної позначки 278,8 м н. р. м., за 30 м на захід від дороги з Мильчиць до Зеленого Гаю, навпроти старого саду на пологому південному схилі пагорба, який спадає до потічка (рис. 12). На поверхні розораної ділянки розміром 200×260 м зафіксовано велику кількість шматків глиняної обмазки та зібрано уламки кераміки, яка представлена кружальним і ліпним посудом. 7 уламків сіроглиняної гончарної кераміки та кілька фрагментів ліпної належать до пізньоримського періоду. Серед знахідок також кілька гончарних черепків княжої доби та шматки обмазки.

27. **Зелений Гай.** *Поселення*, розташоване за 170–200 м на південний захід від пам'ятки 26, на протилежному лівому березі потічка, за 100–120 м справа від дороги з Мильчиць до Зеленого Гаю (рис. 12). Займає ділянку розміром 75×170 м на північному схилі пагорба над потічком. На поверхні зафіксовано дрібні шматки обмазки, кілька уламків ліпної кераміки ранньозалізної доби та більшу кількість кружальної, серед якої виявилось 2 сіроглиняні фрагменти посудин пізньоримського часу, 3 уламки горщиків княжої доби та 9 фрагментів посудин доби пізнього середньовіччя та Нової.

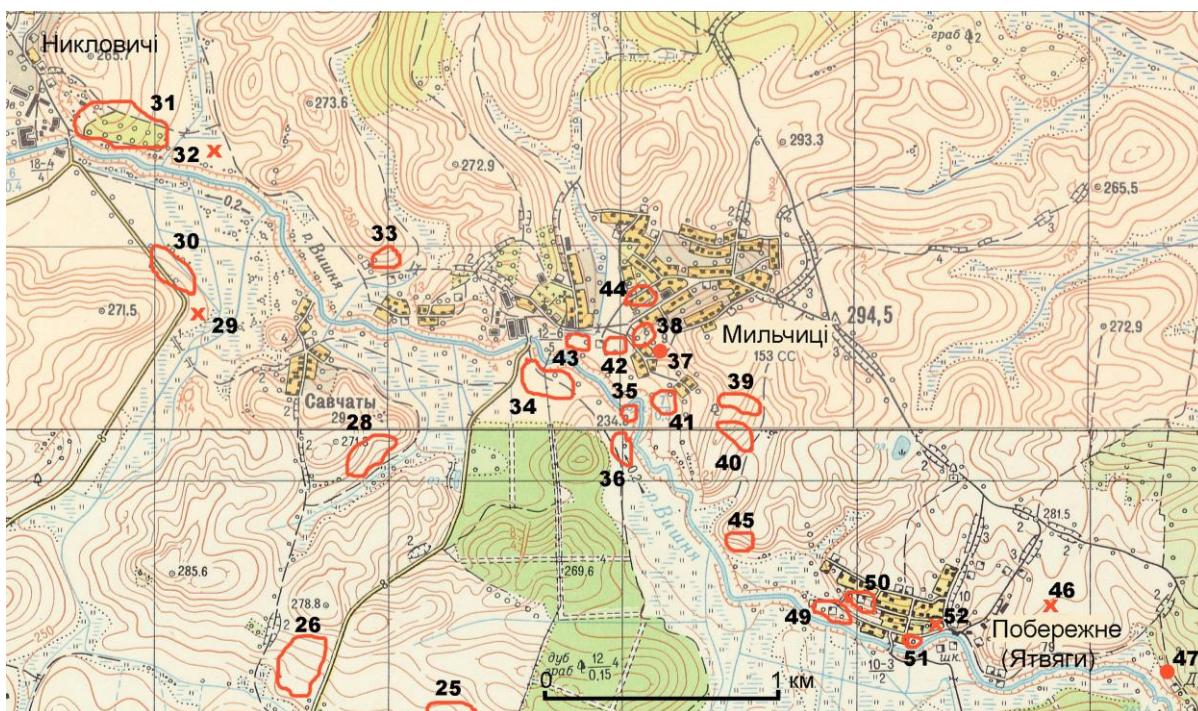

Рис. 13. Археологічні пам'ятки в околицях сіл Мильчиці, Побережне та Никловичі
Fig. 13. Archaeological site near Mylchytsi, Poberezhne and Nyklovychi villages

28. **Мильчиці.** *Поселення*, розміщене на південно-західній околиці села, за 500 м у південно-східному напрямку від хут. Савчати та 350 м на захід від дороги Мильчиці–Зелений Гай (рис. 13). Займає ділянку розміром 100×230 м на південно-східному схилі високого пагорба з висотною позначкою 271,3 м н. р. м., над лівим берегом потічка, лівосторонньої притоки р. Вишні. Територія пам'ятки виділяється темнішим забарвленням ґрунту. На зораній поверхні знайдено багато шматків обмазки й уламків здебільша ліпної кераміки. Виділяється фрагмент вінця горщика тюльпаноподібної форми діаметром 16 см із наскрізним отвором під вінцем, який можна датувати ранньозалізним часом (рис. 27, 1). Два фрагменти кружального посуду належать до періоду пізнього середньовіччя.

29. **Мильчиці.** *Окреме місцезнаходження* крем'яного відщепу й уламка кераміки пізньосередньовічної доби зафіксовано на північно-західній околиці хут. Савчати за 500 м від крайніх хат, над заплавою лівого берега потічка – притоки Вишні та 30 м на північ від ставка (рис. 13, 23, 2).

30. **Мильчиці.** *Поселення*, розташоване за 650 м на північний захід від хут. Савчати та 100 м на північний захід від попереднього пункту, справа від польової дороги з Орховичів до Никловичів (рис. 13). Займає найнижчу ділянку північно-східної частини пагорба над заболоченою заплавою лівого берега р. Вишні. На поверхні розміром 100×240 м знайдено велику кількість ліпної кераміки, шматків обмазки, фрагмент гончарної кераміки раннього

середньовіччя та уламок залізного предмета, можливо ножа. Серед ліпної кераміки виділено фрагмент посудини доби середньої бронзи (тцінецька культура). Понад 60 уламків ліпного товстостінного посуду відзначаються нерівною, інколи рустованою зовнішньою поверхнею, охристого, коричневого та сірого кольорів. Є фрагменти тонкостінної опуклобокої вази з високими рівними вінцями та рустованою нерівною зовнішньою і внутрішньою поверхнями сіро-коричневого кольору, у керамічному тісті помічені незначні домішки крихт шамоту, випал черепків добрий (рис. 14). Ці уламки можна датувати ранньозалізним часом.

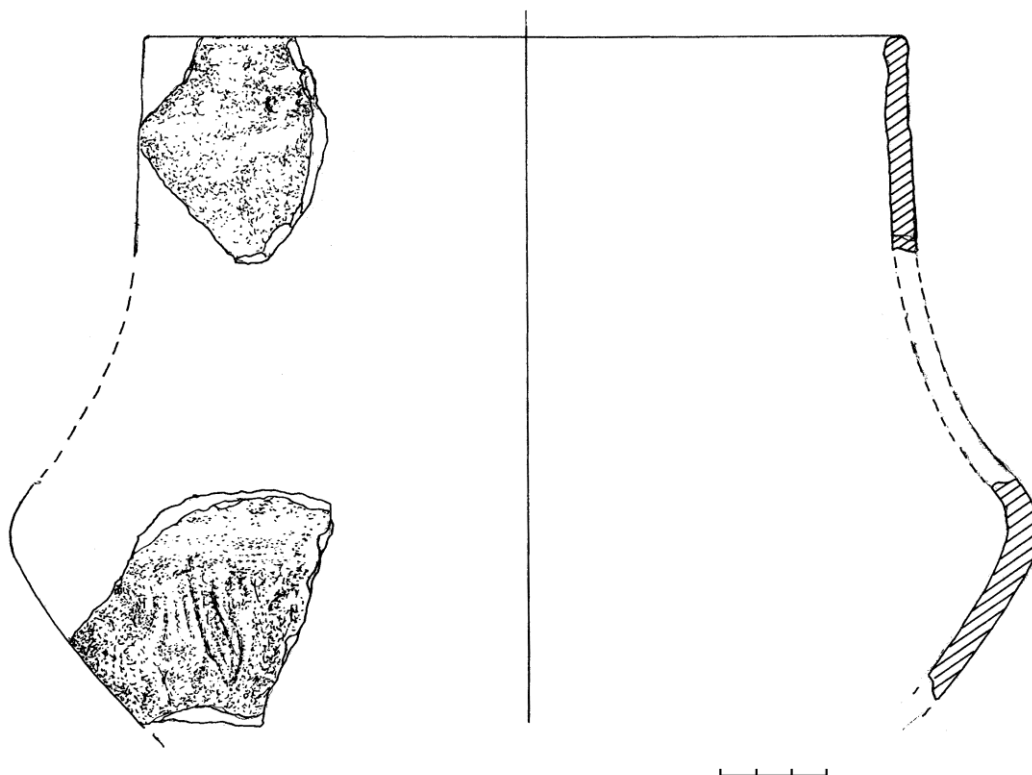

Рис. 14. Мильчиці. Фрагменти посуду ранньозалізного часу з поселення (пам'ятка 30)

Fig. 14. Mylchytisi. Fragments of ceramic ware of the Early Iron Age from the settlement (site 30)

31. Никловичі. *Поселення багатшарове, ранньозалізної доби, пізньоримського часу, княжої доби та пізнього середньовіччя, розташоване на південно-східній околиці села, на правому березі р. Вишні, за 100 м на північний схід від мосту через цю ріку і 100 м на південний захід від газорозподільної станції та схід від будівель колгоспного двору, поряд зі старим кар'єром із добування глини і місцем, де стояла цегельня (рис. 13). Поселення займає підвищену першу надзаплавну терасу ріки вздовж польової дороги з Никлович до Мильчиць й охоплює велику площу – 220×400 м. На поверхні зібрано багато уламків гончарної кераміки, шматків обмазки та 2 кам'яні бруски. Серед кружальної кераміки виділено 15 фрагментів посудин XVI–XVII ст., виготовлених із добре відмученої глини, вони мають сірий колір, добре випалені, тонкостінні. Трапився більший фрагмент мископодібної посудини з широкими горизонтально зрізаними вінцями карнізоподібного профілювання. Горизонтальна площина вінець оздоблена заглибленою хвилястою лінією. На шийці виділяється рельєфний пружок. Діаметр посудини по вінцях – 24 см. Із такого ж тіста виявився фрагмент придонної частини горщика. Знайдено також кам'яний точильний брусок. Виявлено 12 фрагментів сіроглиняної кружальної кераміки, виготовленої з добре відмученого тіста та старанно випалені, 2 уламки*

Рис. 15. Никловичі. Вінця та донец кружальної кераміки княжої доби з багат шарового поселення (пам'ятка 31)

Fig. 15. Nyklovychi. The rims and bottom of Early Medieval ceramic ware from the multi-layered settlement (site 31)

мають світло-охристий колір. Вони належать здебільша до великих товстостінних посудин – піфосів пізньоримського часу. Понад 30 фрагментів кружальної кераміки належить до княжої доби. Вони виготовлені з тіста з великою домішкою дрібного піску, мають сіру або темно-охристу поверхню і добрий випал. Трапилося кілька уламків верхніх частин горщиків, один із яких має розхилений й потоншений вінець, косо зрізані назовні, та слабо виділену шийку, під якою нанесено орнамент із пасма горизонтальних легко заглиблених ліній (рис. 15, 1). Діаметр горщика по вінцях – 14 см (рис. 16, 3). Другий фрагмент належав горщику, який мав охристий колір обох поверхонь, його вінець плавно розхилений назовні, трохи потовщені й косо зрізані назовні із заокругленим нижнім краєм (рис. 15, 2). Діаметр по вінцях – 22 см, товщина черепка – 0,9–1 см (рис. 16, 1).

Ще 2 уламки належать горщикам із манжето- або карнизоподібним профілюванням зовнішнього краю вінець (рис. 15, 4). Перший із них мав сірий колір поверхні, другий – охристий; діаметр вінець – 18 см та 14 см відповідно (рис. 16, 2, 4). За профілюванням вінець таких посудин їх можна датувати X–XI ст. До цього ж часу можна зарахувати 3 фрагменти донець, які мали сірий колір зовнішньої поверхні та темно-охристий внутрішньої (рис. 15, 3). Діаметри донець становили 10, 14 та 12 см (рис. 16, 5, 20, 2, 3).

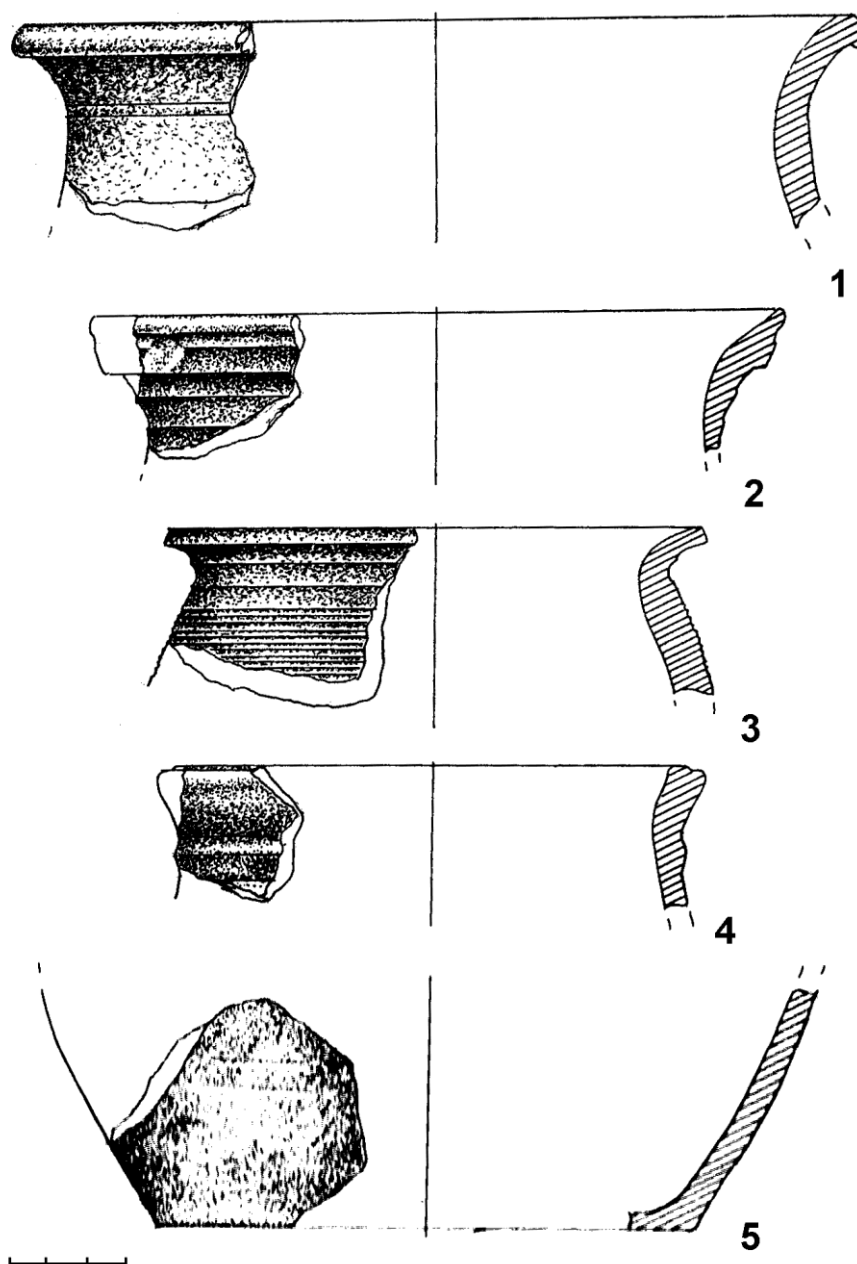

Рис. 16. Никловичі. Фрагменти кружальних посудин княжої доби з пам'ятки 31
Fig. 16. Nyklovychi. Fragments of Early Medieval ceramic vessels from the site 31

У колекції знахідок із цієї пам'ятки виявилось понад 40 уламків ліпної кераміки доби раннього заліза. Вони товстостінні з нерівною, шорсткою або ледь заглаженою поверхнею, неоднакового кольору: від світло-охристого і світло-коричневого до сіро-чорного. Інколи спостерігаються сліди рустування зовнішньої поверхні. Внутрішня поверхня більш заглажена, має чорний або світло-сірий колір. У керамічному тісті спостерігаються домішки крихт шамоту, випал добрий. Серед більших уламків виділено 2 фрагменти донець великих горщиків, фрагмент горщика тюльпаноподібної форми з отворами під вінцями (рис. 17, 2), донеця глибокої миски з опуклими стінками (рис. 17, 3), донеця миски з розхиленими стінками, верхньої частини миски з розхиленими стінками і ледь загнутими всередину потоншеними вінцями (рис. 17, 1).

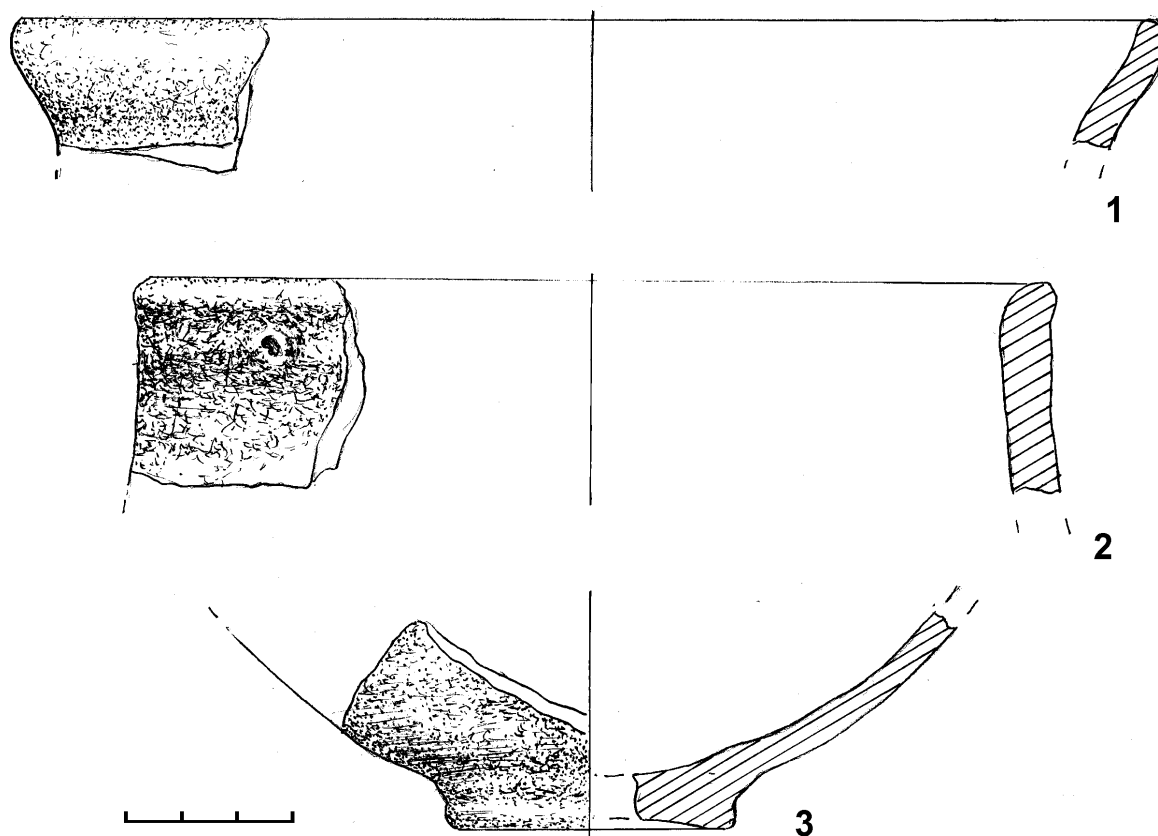

Рис. 17. Никловичі. Фрагменти ліпних посудин ранньозалізного часу з пам'ятки 31
 Fig. 17. Nyklovychi. Fragments of hand-made vessels of the Early Iron Age from site 31

32. **Никловичі.** *Окреме місцезнаходження* ліпної і гончарної кераміки зафіксовано на південно-східній околиці села, на ділянці першої надзаплавної тераси правого берега р. Вишні, поблизу впадіння в неї потічка, на південь від газорозподільної станції та 220 м у східному напрямку від пам'ятки 31 (рис. 13).

33. **Мильчиці.** *Поселення*, розташоване біля крайніх будівель західної околиці села, на місці між правим берегом р. Вишні та правим берегом потоку, її правостороннім допливом, поблизу ставів (рис. 13). Поселення займає невелику ділянку розміром 80×100 м південно-східного схилу довгого пагорба, який тягнеться вздовж правого берега р. Вишні. На зораній присадибній ділянці за 50 м на північ від житлової будівлі зібрано декілька уламків ліпної кераміки, можливо пізньоримської доби.

34. **Мильчиці.** *Поселення* княжої доби, розміщене на південній околиці села, за 75 м на південний схід від моста через р. Вишню та 50 м вправо від дороги Зелений Гай–Мильчиці (рис. 13). Воно займає доволі велику ділянку – 100×230 м першої тераси лівого берега р. Вишні між її руслом із півдня та лісом із півночі (рис. 18). На поверхні зібрано велику кількість фрагментів кружальної кераміки. Посуд виготовлений із тіста, у якому спостерігається значна домішка піску. Кераміка має сірий або охристий колір зовнішньої поверхні та світло-сірий із внутрішньої. На окремих фрагментах нанесено орнамент у вигляді горизонтальних хвилястих або прямих заглиблених ліній (рис. 19, 3). Знайдено кілька фрагментів вінець горщиків із манжето- або карнизоподібним оформленням зовнішнього краю та із заокругленим краєм і закраїнкою із внутрішнього боку вінець (рис. 19, 1, 2, 20, 1–4). Діаметр горщиків по вінцях – 14 см або 16 см відповідно. Трапився фрагмент мисочки з легко розхиленими високими

заокругленими вінцями, орнаментованими хвилястою лінією на зовнішній поверхні. Більшість уламків належать горщикам зі сильно відігнутими назовні вінцями, заокругленими із закраїнкою з внутрішнього боку (рис. 20, 5). Кераміку з цього поселення можна приблизно датувати XI–XIII ст.

Рис. 18. Мильчиці. Вид на поселення (пам'ятка 34) зі сходу
Fig. 18. Mylchytsi. View on the settlement (site 34) from the east

35. **Мильчиці.** *Поселення*, розташоване на південній околиці села, на лівому березі р. Вишні, за 550 м на південний схід від попереднього пункту та 100 м на північ від залісненого схилу пагорба, що височить над долиною ріки (рис. 13). Воно займає рівну ділянку розміром 45×60 м першої тераси берега ріки. Керамічний матеріал зібрано на невеликій розораній ділянці. Серед знахідок виділено кілька фрагментів горщиків княжої доби.

36. **Мильчиці.** *Поселення*, відкрите на південній околиці села, на лівому березі р. Вишні, за 100 м на південь від пам'ятки 35, між руслом ріки та залісненим схилом пагорба (рис. 13). Окремі уламки кераміки зафіксовано на вузькій розораній ділянці, яка займає невелику частину першої тераси лівого берега ріки розміром 80×100 м. Кераміка представлена фрагментами кружального посуду княжої доби, зокрема дна та вінця горщика.

37. **Мильчиці.** Рештки *кургану* виявлено на південно-східному краю села, на верхівці пагорба, який домінує над територією, зайнятою сільськими будівлями (рис. 13). Насип ще частково простежується, хоч його верхня частина була знівельована і на цьому місці споруджена церква. Приблизний діаметр цього великого кургану по лінії схід–захід становить понад 26 м, збережена висота над природним горбом ще й тепер сягає 1,7–1,8 м. На місці, де ймовірно був насипаний великий курган, а потім споруджена невелика церква, тепер стоїть фігура архистратига Михаїла з написом: «Ту стояла Г. Р. кат. Церква під покровом Архистратига Михаїла». Теперішні місцеві мешканці, переселені в село після Другої світової війни, згадують, що на той час церкви вже не було. Вони ж повідомили, що влітку 2011 р. біля цього місця робили пошуки «шукачі скарбів» із металодетектором.

38. **Мильчиці.** *Поселення* княжої доби, розташоване в південній частині села, за 40–45 м на північний захід від пам'ятки 37 (курганоподібного насипу) (рис. 13). Займає частину північно-західного схилу пагорба розміром 80×80 м, справа від дороги з Мильчиць до Побережного. На невеликій присадибній ділянці цього схилу зібрано уламки кружальної кераміки, представленої фрагментами горщиків княжої доби та XVI–XVII ст.

Рис. 19. Мильчиці. Фрагменти кружальних горщиків княжої доби з поселення (пам'ятка 34)

Fi. 19. Mylchytsi. Fragments of Early Medieval ceramic pots from the settlement (site 34)

39. **Мильчиці.** *Поселення*, розміщене на південно-східній околиці села, за 170 м від крайніх будівель і 120 м у північно-західному напрямку від ставка (рис. 13). Пам'ятку зафіксовано на вузькій зораній ділянці південно-східного схилу високого пагорба, який тягнеться вздовж правого берега р. Вишні з півночі на південь. Вона охоплює площу 60×160 м. На поверхні зібрано уламки ліпної та гончарної кераміки. 9 фрагментів ліпного посуду можна віднести до ранньозалізного часу, 2 кружальні черепки – до княжої доби.

40. **Мильчиці.** *Поселення*, відкрите на південно-східній околиці села, за 250 м на південь від пам'ятки 39 (рис. 13). Пам'ятку вдалося зафіксувати за уламками кераміки, зібраними на вузькій зораній ділянці південно-східного схилу пагорба. Серед них виділено фрагменти ліпних товстостінних посудин пізньоримського періоду.

41. **Мильчиці.** *Поселення*, розташоване на присадибній ділянці біля крайньої будівлі південно-східної частини села, за 300 м на північний захід від попереднього поселення, в ур. Терні (рис. 13). Воно займає пологі частину розміром 80×100 м південно-західного схилу пагорба над правим берегом р. Вишні. На зораних присадибних ділянках зібрано уламки ліпної та кружальної кераміки. 5 фрагментів ліпних посудин, серед яких вінця миски, належать до ранньозалісної доби. Серед фрагментів кружального посуду 1 датовано пізньоримським періодом, 1 – княжою добою і 2 – пізньосередньовічним часом.

42. **Мильчиці.** *Поселення*, розміщене за 300 м на північний захід від поселення в ур. Терні (пам'ятка 41), над заплавою правого берега р. Вишні на пологіму південному схилі пагорба між сільською забудовою та долиною правого берега ріки (рис. 13). Тут зібрано фрагменти ліпної кераміки доби раннього заліза та простежено багато шматків обмазки.

43. **Мильчиці.** *Поселення* княжої доби, локалізоване за 100–150 м на захід від пам'ятки 42, між житловою забудовою та правим берегом р. Вишні навпроти поселення княжої доби (пам'ятка 34), розташованого на протилежному лівому березі ріки (рис. 13). Займає низьку першу терасу правого берега р. Вишні, зайняту присадибними ділянками. На поверхні

зібрано уламки кружальної кераміки, серед яких виявився фрагмент бочка горщика з орнаментом у вигляді горизонтальних хвилеподібних ліній.

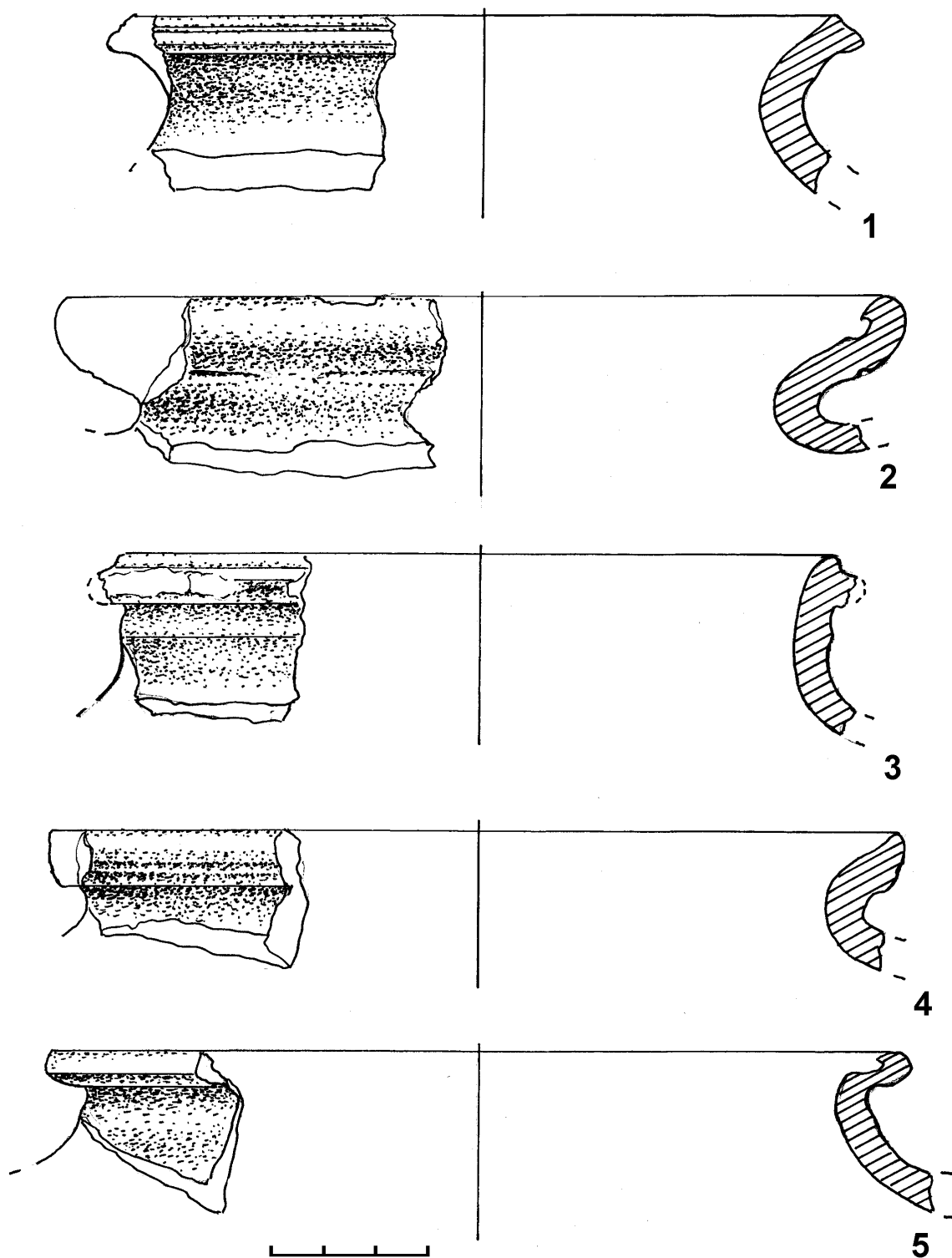

Рис. 20. Мильчиці. Фрагменти верхніх частин горщиків княжої доби з поселення (пам'ятка 34)
Fig. 20. Mylchytsi. Fragments of upper parts of Early Medieval pots from the settlement (site 34)

44. **Мильчиці.** *Поселення*, розташоване в центральній частині села, за 350 м на схід від костелу, зліва від дороги, яка веде до с. Побережне (рис. 13). Займає присадибні ділянки на південно-західному схилі пагорба, який понижується до потічка, що впадає до р. Вишні. На площі 80×120 м зібрано 20 фрагментів кружальної кераміки княжої доби та фрагмент ліпної посудини. Серед кружальної кераміки, виготовленої з тіста, у якому спостерігається значна домішка дрібного піску, вартий уваги фрагмент горщика із сірою внутрішньою та зовнішньою поверхнями, розхиленим назовні заокругленим вінцем діаметром 18 см із закраїнкою із внутрішнього боку. Горщики з такими вінцями можна датувати XIII ст. На бочках окремих посудин нанесено орнамент у вигляді горизонтальних заглиблених ліній.

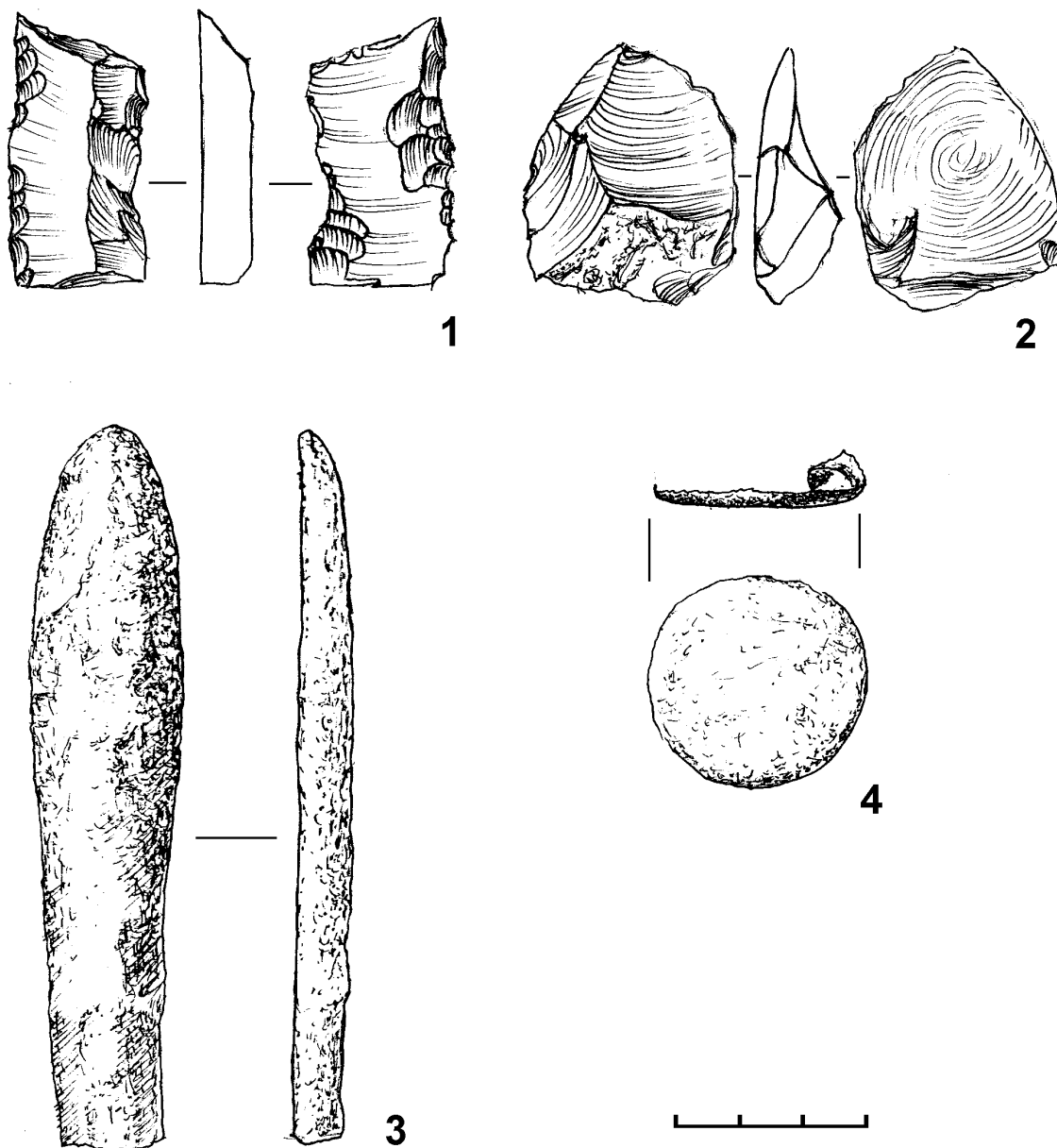

Рис. 21. Крем'яні та металеві знахідки з поселень поблизу сіл Зелений Гай (1 – пам'ятка 23), Мильчиці (2 – пам'ятка 29), Побережне (3 – пам'ятка 49), Угри (4 – пам'ятка 18)

Fig. 21. Flint and metal finds from the settlements near Zelenyi Hai (1 – site 23), Mylchytysi (2 – site 29), Poberezhne (3 – site 49), Uhry (4 – site 18)

45. **Побережне.** *Поселення*, розміщене на західній околиці села, над правим берегом р. Вишні, за 350 м на захід від крайніх будівель села та 450 м на південь від пам'ятки 40 на південно-східній околиці с. Мильчиці (рис. 13). Займає частину пологої тераси розміром 65×100 м південного схилу пагорба, який тягнеться з півночі на південь і спадає до правого берега р. Вишні. На розораній ділянці зібрано уламки кружальної кераміки княжої доби, пізнього середньовіччя та кілька ліпних черепків ранньозалізного часу.

46. **Побережне.** *Окреме місцезнаходження* ліпної кераміки й обмазки зафіксовано на східній околиці села, на південному схилі, що спадає до правого берега р. Вишні, за 250 м на південь від висотної позначки 281,5 м н. р. м. (рис. 13). Знахідки можна датувати ранньозалізним часом.

47. **Побережне.** *Курганоподібний насип* на східній околиці села, над правим берегом р. Вишні, на південно-західному схилі залісненого пагорба, на південь від дороги з Побережного до Дубаневич, біля двох будівель в ур. Хуторівка (рис. 13). Його діаметр – 7 м, висота – 0,5–0,6 м.

48. **Суховоля.** *Курганний могильник*, розташований на південній околиці села, за 115 м на північний схід від розгалуження автодороги Львів–Городок та дороги до с. Суховоля (рис. 4). Могильник нараховує 4 кургани, які тягнуться ланцюжком у лісовому масиві вздовж автотраси за 30–50 м на північ від неї. Курган 1 – найбільший і займає крайнє західне положення в могильнику. Його діаметр – 26 м, висота – 0,9–1 м. За 65 м на схід від першого насипу з незначним відхиленням у північному напрямку розташований курган 2, який має найменші розміри. Його діаметр – 13 м, висота – 0,3–0,4 м. За 35 м у цьому ж напрямку простежено насип кургану 3, який має діаметр 22 м і висоту 0,4 м. За 18,5 м на схід розміщений курган 4, діаметр насипу якого сягає 17 м, висота – 0,4–0,45 м.

Рис. 22. Побережне. Литовська боратинка 1665 р. (пам'ятка 52)

Fig. 22. Poberezhne. Lithuanian boratynka from 1665 (site 52)

49. **Побережне.** *Поселення*, розташоване в південно-західній частині села, на правому березі р. Вишні, за 350–400 м на південний схід від пам'ятки 45 у Побережному, в ур. Фірманівка (рис. 13). Пам'ятка охоплює площу розміром 60×150 м на присадибних ділянках між будівлями та берегом ріки. На поверхні зібрано уламки ліпної кераміки, шматки обмазки,

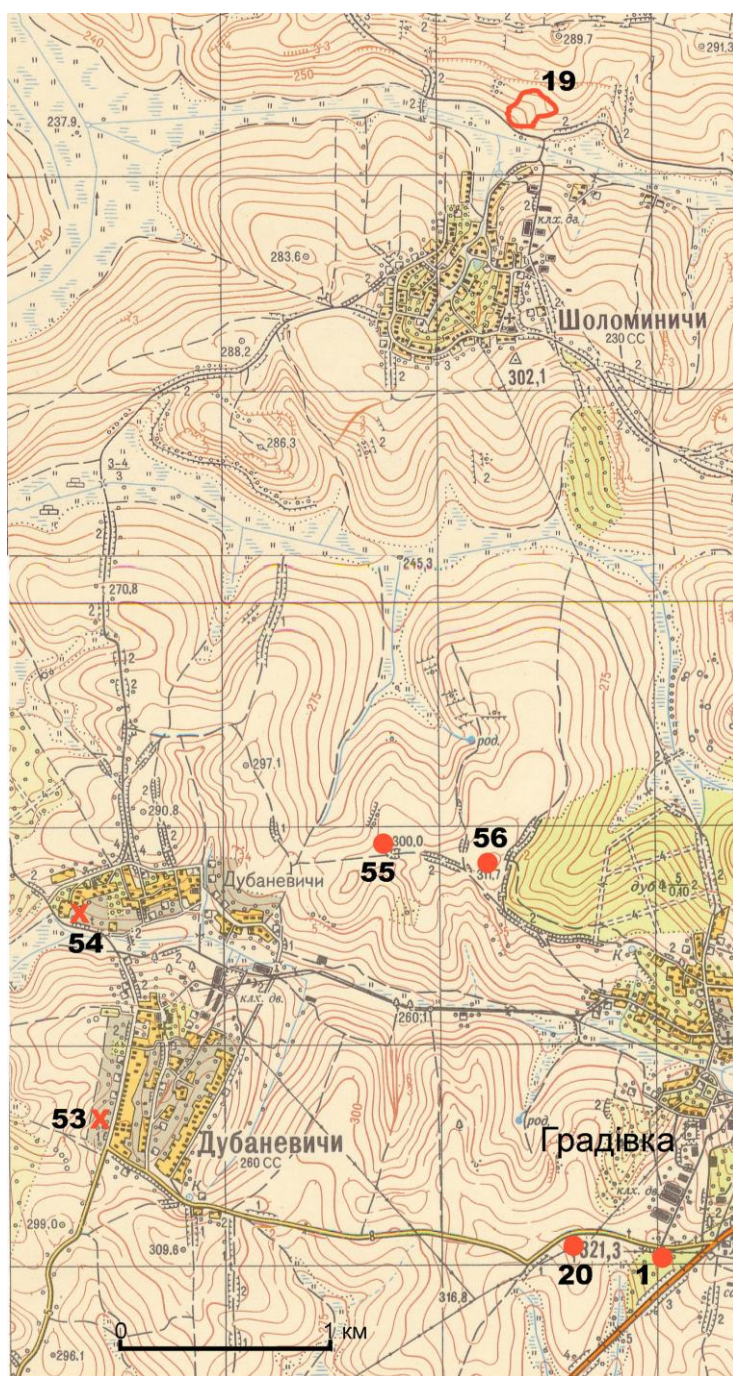

Рис. 23. Археологічні пам'ятки в околицях сіл Градівка, Дубаневичі та Шоломиничі

Fig. 23. Archaeological sites near Hradivka, Dubanevychi and Sholomynychi

мідного сплаву, має на аверсі зображення профілю чоловічої голови, нечіткий напис латинськими літерами «IOAN...» і дату – «1665». Зображення на реверсі затерте (рис. 22). Можливо, це т. зв. боратинка литовська.

53. Дубаневичі. Окреме місцезнаходження кераміки зафіксовано в південно-західній частині села, за 150 м на північ від перехрестя доріг із Дубаневич до Вишні та Градівки

окремі фрагменти кружальної кераміки княжої доби і залізний предмет. 12 фрагментів ліпної кераміки віднесено до ранньозалізного часу. Кілька кружальних черепків – до княжої доби. Металевий предмет має вигляд стержня довжиною 17 см, одна частина якого має овальну форму з невеликим реберцем посередині, а друга – рівна і плоска. У перерізі предмет напівовальної форми (рис. 21, 3).

50. Побережне. Поселення, розміщене в західній частині села, за 100 м на північний схід від пам'ятки 49, на другій надзаплавній терасі правого берега р. Вишні (рис. 13). Фіксується за уламками ліпної кераміки пізньоримського часу, шматками обмазки та кружальної кераміки княжої доби, яку зібрано на площі 60×120 м на присадибних ділянках.

51. Побережне. Поселення, розташоване в південній частині села, над правим берегом р. Вишні, за 60–80 м на захід від будівлі школи та 250 м на південний захід від церкви (рис. 13). Поселення займає підвищення берега ріки розміром 40×60 м. На зораній присадибній ділянці зібрано уламки кружальної кераміки княжої доби: 9 фрагментів, 3 уламки пізньосередньовічної кераміки та 5 фрагментів ліпних посудин ранньозалізного періоду.

52. Побережне. Окреме місцезнаходження монети, за 120 м на південний захід від церкви на присадибній ділянці, яка займає частину другої надзаплавної тераси правого берега р. Вишні (рис. 13). Монета виготовлена з

(рис. 23). 3 5 уламків кераміки, виявлених на розораних західних схилах високого пагорба, що домінує над лівим берегом р. Вишні, 2 виявилися від ліпних посудин, можливо ранньозалізного часу, 2 кружальні належать до княжої доби, ще 1 кружальний датовано пізньосередньовічним періодом.

54. **Дубаневичі.** *Окреме місцезнаходження кераміки* виявлено в північно-західній частині села, над правим берегом потічка, який розділяє меншу північну та більшу південну частини села і впадає до р. Вишні (рис. 23). Кілька фрагментів кружальної кераміки, серед яких один можна віднести до княжої доби, а решту – до XVI–XVII ст., зібрано на присадибній ділянці.

55. **Дубаневичі.** *Курган*, розташований на північно-східній околиці села, на вершині високого пагорба, між північною частиною села та лісовим масивом, попри польову дорогу з Дубаневич до Градівки, біля висотної позначки 300 м н. р. м. (рис. 23). Насип кургану деформовано, на ньому встановлено металевий хрест і дерев'яну огорожу, південна частина підрізана дорогою, по краях насипу росте кілька дерев. Діаметр насипу вздовж лінії схід–захід – 10,5 м, із півночі на південь – 7,5 м, висота – 0,8–1 м (рис. 24). За розповідями старожилів, місце, де стоїть курган, називають Дубрівкою і колись ця могила була набагато більшою.

Рис. 24. Дубаневичі. Вид на курган (пам'ятка 55) з півдня

Fig. 24. Dubanevychi. View from the barrow (site 55) from the south

56. **Дубаневичі.** *Курган*, розміщений за 500 м на схід від пам'ятки 55 (кургану), на хребті вже згадуваного пагорба, північніше польової дороги з Дубаневич до Градівки, біля західного краю лісу та висотної позначки 311,7 м н. р. м. (рис. 23). Курган розташований на орному полі й постійно нівелюється, його приблизний діаметр – 22,5 м, висота – 0,4–0,5 м.

57. **Вишня.** *Поселення*, розташоване між північною частиною села, яка колись називалася Загай, і лісом, на схід від старої дороги з Вишні до Побережного, яка вела через т. зв. Беньковий ліс (рис. 25). Поселення займає найвищу ділянку пагорба, його південно-східний схил площею 75×200 м (рис. 26). Серед знахідок, виявлених на окремих ділянках, відзначимо 5 уламків ліпної кераміки ранньозалізного часу, 2 крем'яні відщепи та сильно затерту монету номіналом ½ австрійського крейцера 1911 р. Серед ліпної кераміки трапився фрагмент верхньої частини горщика банкоподібної форм із легко розхиленими вінцями, діаметром 18 см (рис. 27, 3).

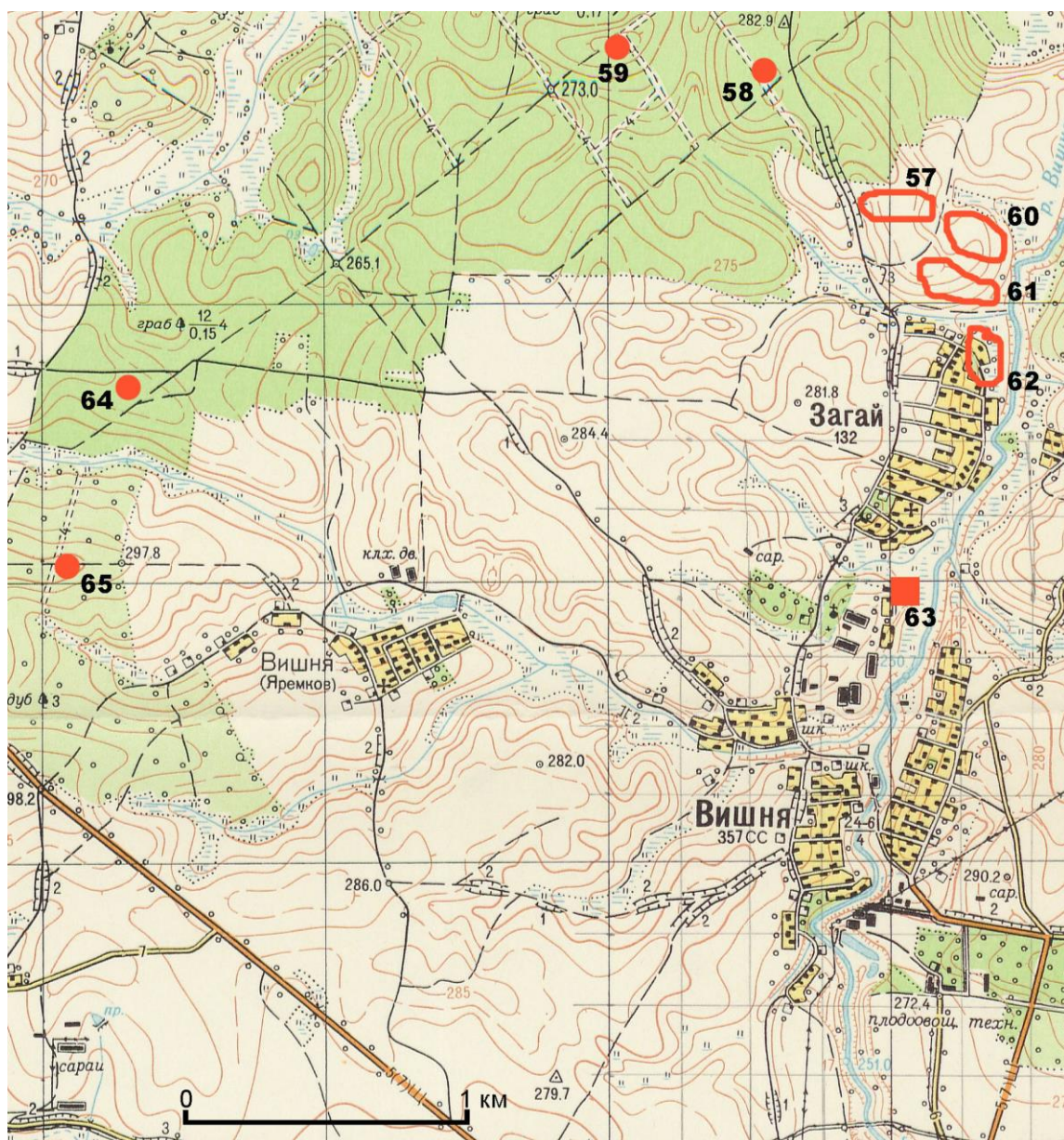

Рис. 25. Археологічні пам'ятки в околицях села Вишня

Fig. 25. Archaeological sites near Vyshnia village

58. **Вишня. Курган**, розміщений у лісовому масиві Беньковий ліс між селами Побережне на півночі та Вишня (Загай) на півдні, поряд зі старою лісовою дорогою, за 400 м на північний захід від південного краю ліса (рис. 25). Курган насипано на найвищій точці залісненого пагорба, за 170 м на південь від висотної позначки 282,9 м н. р. м. Насип сильно розораний, його діаметр вздовж лінії північ-південь – 23,5 м, схід-захід – 23 м, висота – 0,5–0,6 м.

59. **Вишня. Курган**, розташований за 500 м на захід із невеликим відхиленням у північному напрямку від пам'ятки 58 (кургану) в тому ж Беньковому лісі, поряд із лісовою дорогою та просікою, по якій прокладено лінію електропередачі, за 250 м на північний схід від висотної позначки 273 м н. р. м. (рис. 25). Курган споруджено на верхівці пагорба. Його діаметр виносить 20 м, висота – 0,3 м, насип сильно розораний.

Рис. 26. Вишня. Вид на поселення (пам'ятка 57) з південного сходу
Fig. 26. Vyshnia. View on the settlement (site 57) from the south-east

60. Вишня. *Поселення*, розміщене на північній околиці села, яка називається Загай, за 350 м на північний схід від крайніх будівель села, на лівому березі р. Вишня (рис. 25). Займає площу приблизно 100×200 м на східному схилі першої надзаплавної тераси ріки (рис. 26). На зораних ділянках схилу знайдено фрагменти ліпного та кружального посуду, які належать відповідно до ранньозалізного періоду та княжої доби. Трапляються шматки обмазки.

61. Вишня. *Поселення*, розташоване на північній околиці села (Загай), за 100–120 м на південь від пам'ятки 60 і 125 м на північ від крайніх будівель села, в ур. Над лозами (рис. 25). Поселення займає ділянку розміром 100×220 м південно-східного схилу пагорба, який спадає до лівого берега р. Вишні (рис. 26). Зібрано фрагменти ліпної та кружальної кераміки, з яких 8 уламків кружальної кераміки належить до княжої доби. 11 фрагментів ліпних посудин, зокрема горщика тюльпаноподібної форми, належить до ранньозалізного часу (рис. 27, 2). На місці поселення знайдено сильно затерту монету невизначеного часу.

62. Вишня. *Поселення*, розміщене в північно-східній частині села (Загай), за 100 м на південний схід від пам'ятки 61, на пологому схилі, який спадає до лівого берега р. Вишні (рис. 25). Займає присадибні ділянки між житловими й господарськими будівлями та берегом ріки. На поверхні зібрано 18 фрагментів кераміки, зокрема 8 уламків кружальних горщиків княжої доби, 5 фрагментів ліпної кераміки ранньозалізного часу, 2 уламки гончарних посудин пізньоримського періоду – товстостінних сіроглиняних піфосів, а також шматки обмазки.

63. Вишня. *Городище*, розташоване за 300 м на південь від церкви в Загаях, на лівому березі р. Вишні, в ур. Башта (рис. 25). Займає крайню східну частину мису над заплавою ріки, яка відрізана з напільної західної сторони глибоким ровом. Городище має овальну форму, дещо видовжену з півночі на південь, його розміри вздовж лінії схід–захід сягають 35 м, із півночі на південь – 46 м. Майданчик городища височіє над заплавою, яка оточує його зі східного, північного й частково південного боків, на висоту до 6 м і має нахил у бік ріки (рис. 28, 29). Із заходу городище захищене глибоким та широким ровом, із якого простежуються і рештки знівельованого валу. Рів сягає 4 м глибини, а його ширина на верхньому найвищому рівні – 8,5 м. У центрі майданчика городища встановлено дубовий хрест із датою 1981 р. Місцеві мешканці пов'язують із цим місцем розповіді про поховання там померлих від епідемії чи загиблих від ворожого нападу, або ж про проживання в давнину на городищі якогось вельможі.

64. Яремків. *Курган*, зафіксовано в південно-західній частині лісового масиву, розташований між селами Вишня, Побережне, Зелений Гай (рис. 25). Розміщений він на залісненому пагорбі лівого берега потічка, який протікає вздовж північної околиці села. Насип кургану знівельований, його діаметр сягає 35 м, висота – 0,3–0,4 м.

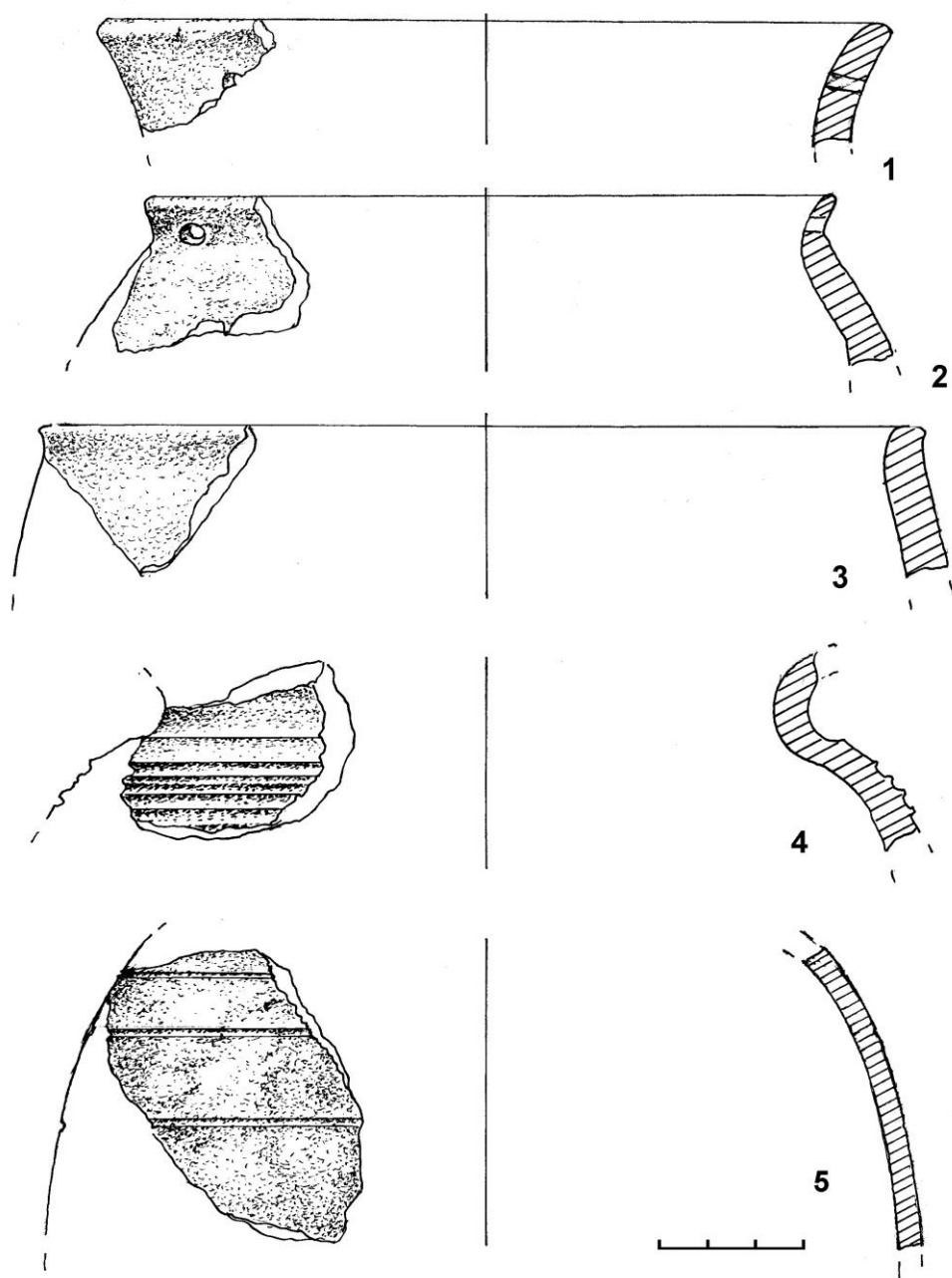

Рис. 27. Фрагменти ліпних та кружальних посудин з поселень поблизу сіл Мильчиці (1 – пам'ятка 28), Вишня (2 – пам'ятка 61, 3 – пам'ятка 57), Угри (4, 5 – пам'ятка 4) Городоцького району Львівської області

Fig. 27. Fragments of hand-made and ceramic vessels from settlements near the villages of Mylchytzi (1 – site 28), Vyshnia (2 – site 61, 3 – site 57), Uhry (4, 5 – site 4) Horodok district, Lviv region

65. **Яремків.** Курган, розташований у лісі на західній околиці села, за 300 м на захід від сільського цвинтаря (рис. 25). Розміщений на протилежному, розташованому південніше від пам'ятки 64 (кургану), залісненому пагорбі правого берега потічка, за 200 м на захід від висотної позначки 297,8 м н. р. м. Насип кургану сильно знівельований, його діаметр – 16,5 м, висота – 0,3 м.

Рис. 28. Вишня. Вид на городище (пам'ятка 63) зі сходу
Fig. 28. Vyshnia. View on the hill-fort (site 63) from the east

Рис. 29. Вишня. Вид на городище (пам'ятка 63) з північного сходу
Fig. 29. Vyshnia. View on the hill-fort (site 63) from the north-east

66. Підгайчики. *Курган*, розміщений у південно-східній частині села, справа від дороги на Колбаєвичі, за 200 м на північний захід від повороту дороги з Підгайчиків до Нового Острова (рис. 4). Розташований на території колишнього колгоспного двору, на пагорбі, оточеному з усіх боків потічками, які є правосторонніми допливами р. Вишні. Його насип сильно пошкоджено. Приблизний діаметр кургану становить 28–30 м, висота – 1,8–1,9 м. За 250–270 м на південь від цього кургану мав бути ще один насип більших розмірів, позначений на картах, однак жодних його слідів не виявлено. Очевидно, другий курган було знищено під час спорудження будівель на колгоспному дворі.

67. Романівка. *Курган*, розташований на західній околиці села, за 100 м на північ від дороги Рудки–Комарно. Займає один із найвищих пагорбів (висотна позначка 309,8 м н. р. м.), які тягнуться вздовж правого берега р. Струги, правосторонньої притоки р. Верещиці. Курган належать до найбільших, відкритих на обстеженій зоні Городоччини. Його насип, навіть після постійної глибокої оранки, яка продовжується, зберігся на висоту до 1,5 м, а діаметр сягає 50 м.

68. Милятин. *Курганний могильник*, розміщений у лісі, який розкинувся на південний захід від села й охопив пагорби, оточені з південного, північного та східного боків

потічками із заболоченими долинами. Перший могильник, який нараховує 3 кургани, розташований на пагорбі, у східній половині лісу, біля лісової дороги, що перетинає ліс зі сходу на захід, за 220 м на північний схід від висотної позначки 281,4 м н. р. м. Насипи могил розташовані компактною групою (рис. 30). Діаметр першого кургану вздовж лінії північ–південь становить 20 м, схід–захід – 19,5 м, висота – 1,2 м (рис. 31). За 23 м на південний схід від кургану 1 розташований другий, нижчий, насип. Його діаметр – 20 м, висота – 0,6 м. Третій курган лежить за 22 м південніше другого насипу. Його розміри: діаметр по сторонах світу – 19–20 м, висота – 0,9 м.

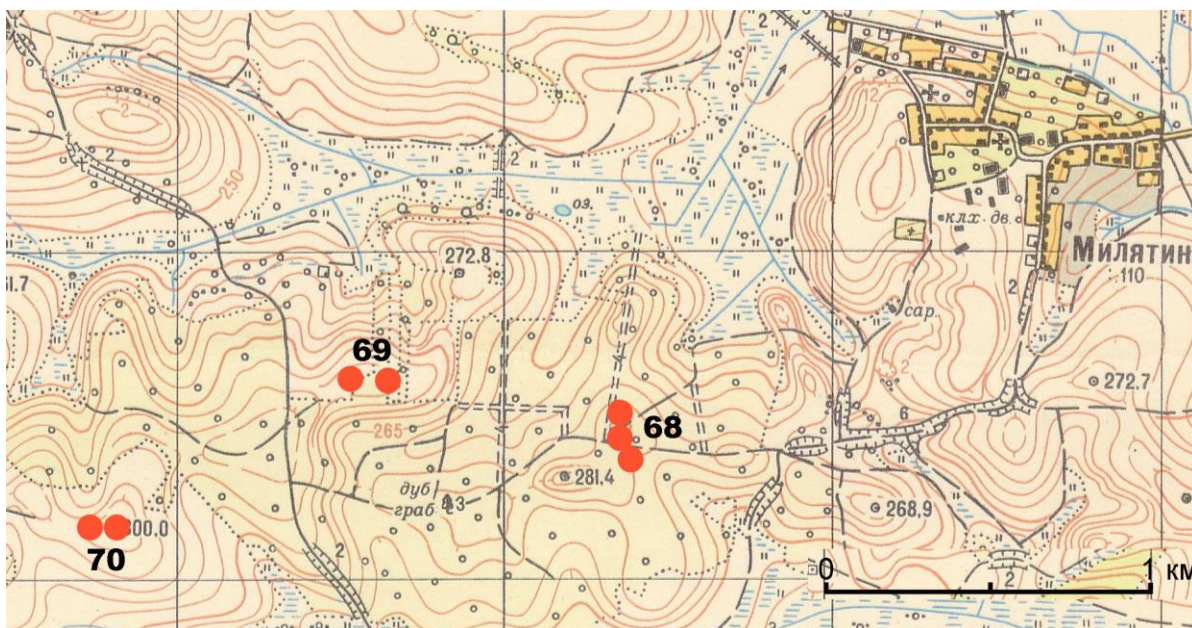

Рис. 30. Кургани в околицях села Милятин

Fig. 30. Barrows near the village of Myliatyn

69. Милятин. Курганный могильник, розташований у тому ж лісі, що й попередня пам'ятка 68, за 800 м на захід від неї, на сусідньому залісненому пагорбі, та 400 м на південний захід від пагорба з висотною позначкою 272,8 м н. р. м. (рис. 30). Перший курган із північного боку підрізаний лісовою дорогою, його діаметр – 13,5 м, висота – 0,5–0,6 м. За 100 м на схід від нього простежено сліди другого, сильно знівельованого насипу, пошкодженого дорогою та вкопом. Його приблизний діаметр становить 22 м, висота – 0,4–0,5 м.

70. Милятин. Курганный могильник, розміщений за 875–900 м на південний захід від пам'ятки 69, біля висотної позначки 308 м н. р. м. (рис. 30). На орному полі за 80 м на південний захід від краю ліса зафіксовано сильно розорані насипи двох курганів, які виділяються темнішим забарвленням ґрунту. Перший курган має діаметр 24 м і висоту 0,4–0,5 м. За 30 м на північний схід від нього простежується другий курган, діаметром 24 м і висотою 0,5 м (рис. 32). На цьому ж полі видніються сліди кількох менших, повністю знівельованих оранкою курганів.

71. Романівка. Курганный могильник, розташований на високому пагорбі, який тягнеться з півдня на північ від східної околиці с. Підгайчики до заболоченої долини правого берега р. Струги на півночі. Кургани розташовані в найвищій, північній, частині цього пагорба біля висотної позначки 309,6 м н. р. м. та 625 м на південь від залізничної колії Львів–Самбір (рис. 4). Фактично, могильник розміщується на одному з пагорбів європейського вододілу між р. Стругою (притока р. Верещиці, басейн Дністра) з північного боку та р. Вишнею (притока р. Сян, басейн Вісли) з південного. На могильнику простежено 3 кургани, насипи яких сильно

розорані. Курган 1 був, очевидно, найбільшим у цій групі. Після інтенсивної оранки його насип розтягнуто зі сходу на захід майже на 50 м, а висота сягає 0,5–0,6 м. Поряд із ним, західніше, простежуються сліди ще однієї могили, майже повністю розораний насип якої прилягає до першого кургану. За 120 м на південь від кургану 1 розміщується третій, по центру якого пролягає польова дорога. Діаметр цього кургану сягає майже 40 м, висота – 0,6–0,8 м. Можна констатувати, що із врахуванням ще одного вищеописаного кургану поблизу с. Романівки (пам'ятка 67), зафіксовано групу найбільших курганних насипів у цьому мікрорайоні Європейського вододілу.

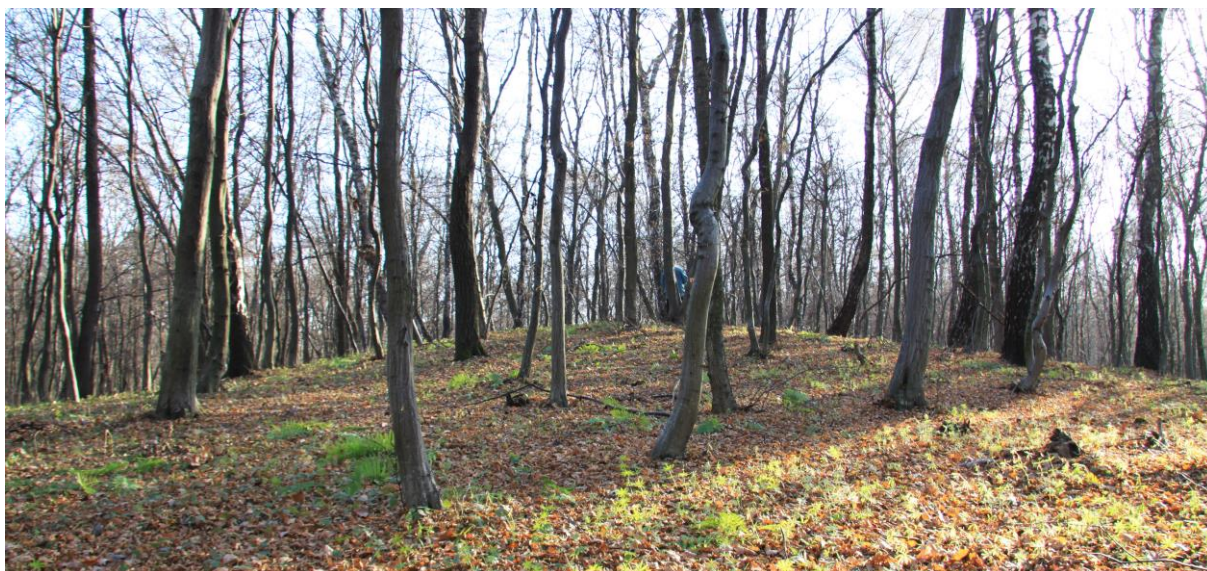

Рис. 31. Милятин. Вид на курган 1 (пам'ятка 68) з північного сходу
Fig. 31. Myliatyn. View on the barrow 1 (site 68) from the north-east

Рис. 32. Милятин. Вид на курган 2 (пам'ятка 70) з півдня
Fig. 32. Myliatyn. View on the barrow 2 (site 70) from the south

Археологічна карта Городоччини поповнюється новими цікавими пам'ятками, які мають велике наукове значення. До таких належить унікальний об'єкт із Городка, який ми нещодавно обстежили й опрацювали.

Восени 2014 р. до археологів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та НДЦ «Рятівна археологічна служба» (РАС) Інституту археології НАН України потрапили цікаві знахідки, випадково виявлені на східній околиці м. Городка на Львівщині під час копання рову для фундаменту житлового будинку. Це були уламки глиняних посудин і металеві речі, які зберігаються в історико-краєзнавчому музеї у м. Городок, їх передала археологам для наукового опрацювання директор цієї установи п. Юлія Дурбак.

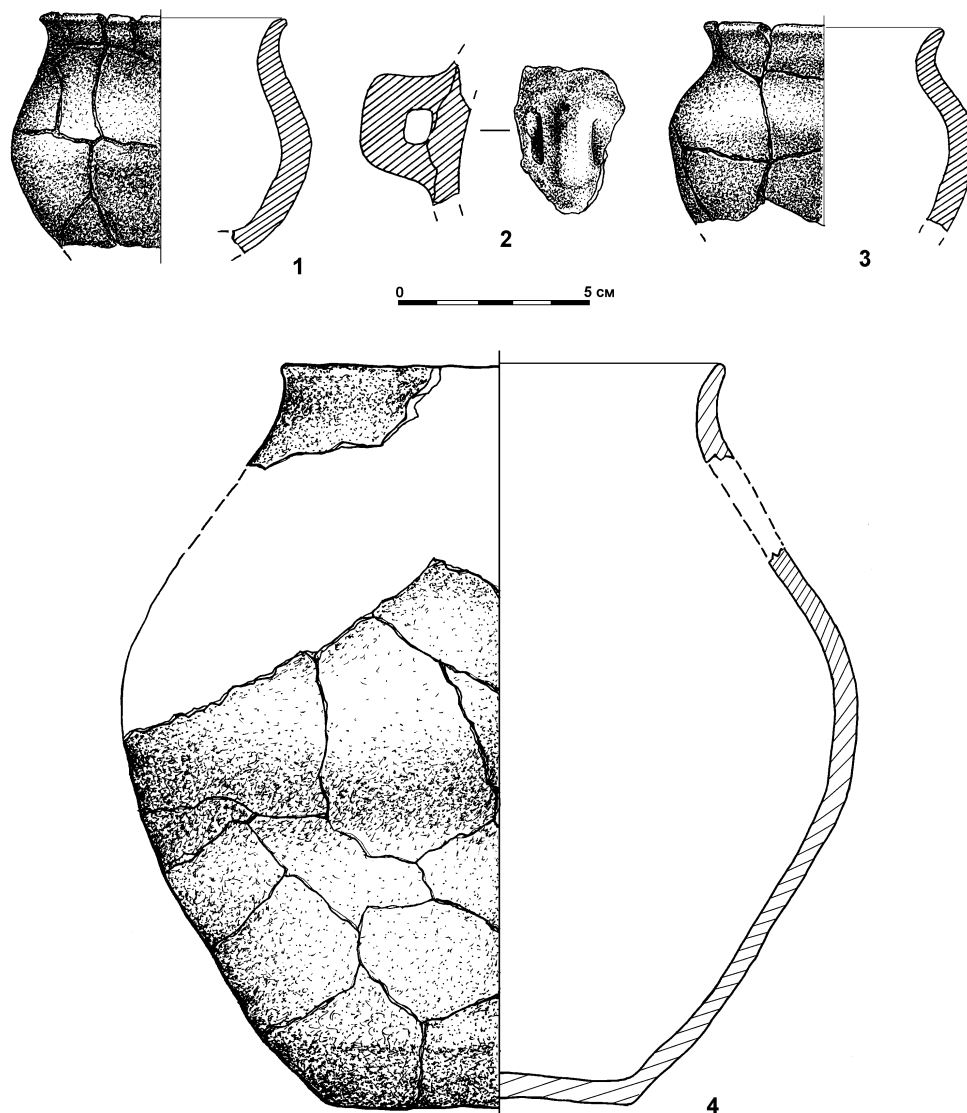

Рис. 33. Городок. Кераміка з поховання енеолітичної доби
Fi. 33. Horodok. Ceramic ware from the Eneolithic burial

Серед знахідок виявилися фрагменти ліпної кераміки від 8 посудин різної форми та колекція мідних виробів, зокрема підвіска видовженої трикутної форми, основа якої була скручена в трубку, 2 спіральні браслети, браслет із розімкнутими потоншеними кінцями, 2 браслети з кінцями, що заходять один за одного, 2 вироби у вигляді півкільця, один кінець

яких потоншений і зворотньо відігнутий (рис. 33–37). Мідні речі досить окислені, покриті смарагдовою патиною, на окремих із них, особливо браслетах, помітні сліди дії вогню. Неподалік цих знахідок, за свідченням очевидців, розміщувалося скупчення кальцинованих кісток, яке, однак, не привернуло уваги відкривачів цього комплексу знахідок і було втрачене. Огляд археологами місця, де ймовірно зроблено це відкриття, показав, що це було невелике піщане підвищення серед низького, в окремих місцях заболоченого, лівого берега р. Верещиці.

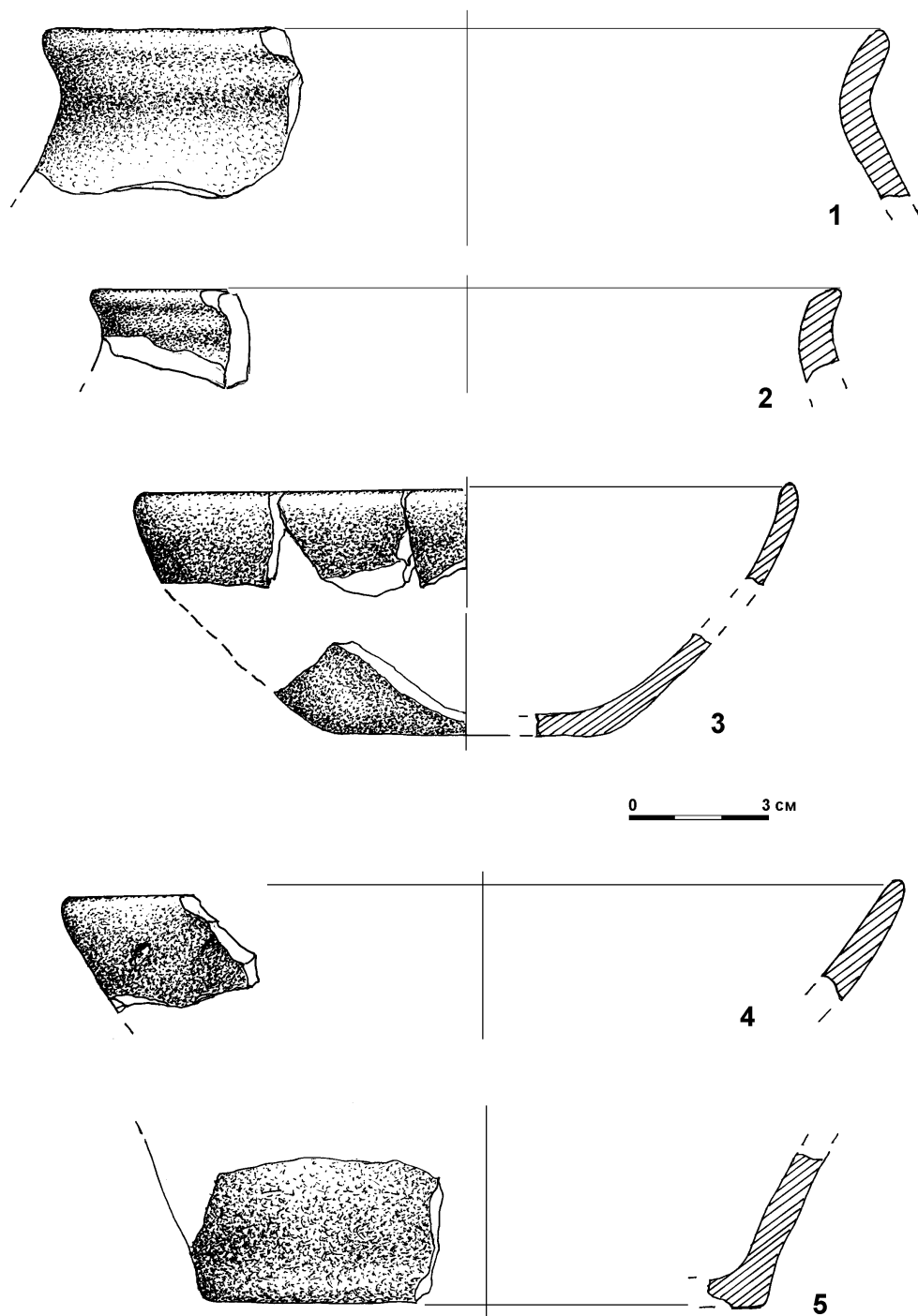

Рис. 34. Городок. Фрагменти посуду з поховання енеолітичної доби
Fig. 34. Horodok. Fragments of vessels from the Eneolithic burial

Подаємо опис виявлених артефактів, серед яких найчисельнішими виявилися уламки кераміки, на підставі яких вдалося реконструювати окремі форми посуду або їхні фрагменти. Збірка кераміки за морфологічними ознаками виглядає досить однорідною. Зовнішня і внутрішня поверхні посудин рівні, ледь шорсткі або легко заглажені, коричнево-охристого кольору із плямами чорного, у зломі сіро-чорного. У керамічному тісті помітна домішка дрібного піску та незначна кількість крихт шамоту, випал досить добрий. Серед керамічного посуду за формами вдалося виділити кубки, горщики і миски.

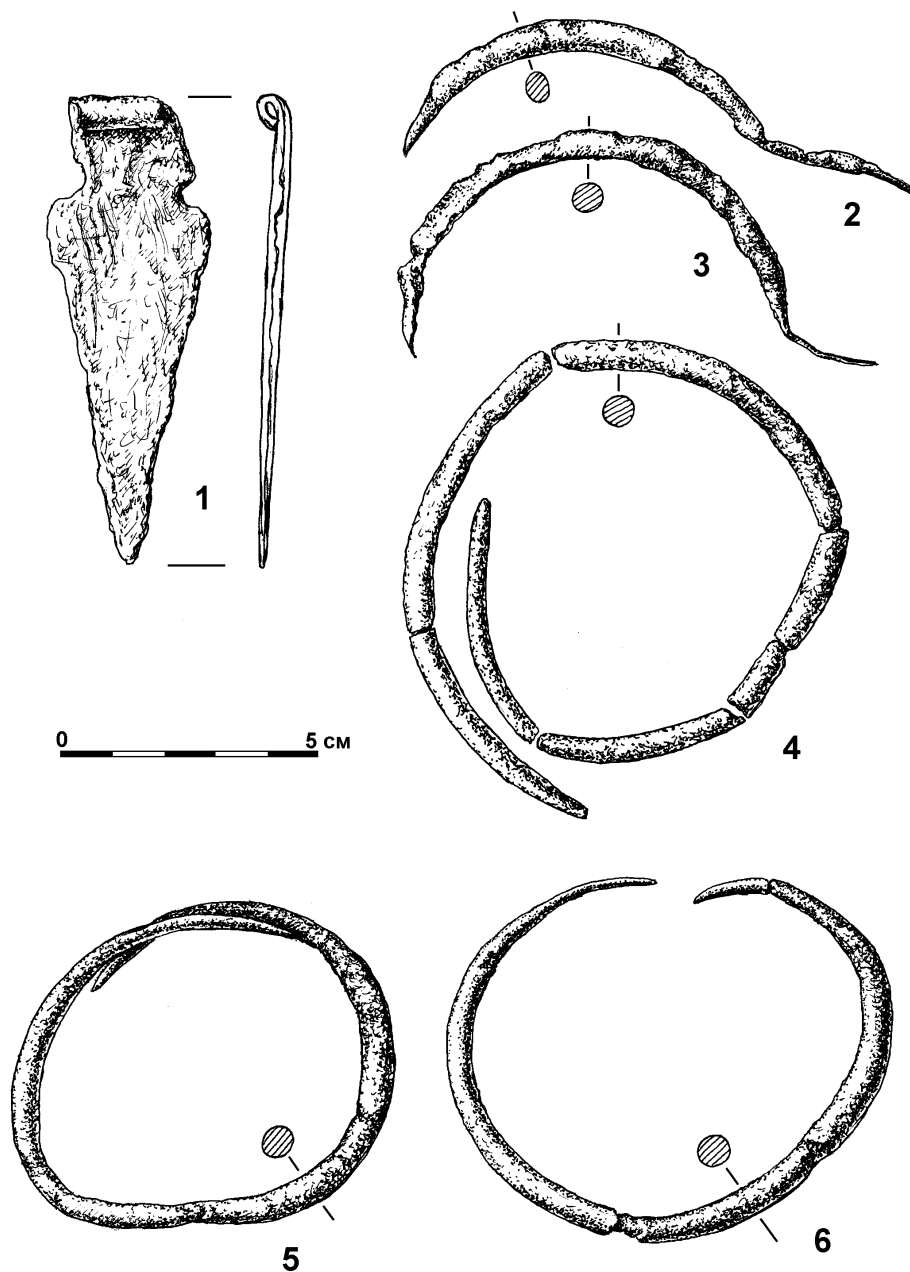

Рис. 35. Городок. Мідні вироби-прикраси з поховання енеолітичної доби (1 – підвіска; 2-3 – вироби невідомого призначення; 4, 5, 6 – браслети)

Fig. 35. Hrodok. Copper products – decorations from the Eneolithic burial (1 – pendant; 2-3 – products of unknown purpose; 4, 5, 6 – bracelets)

Кубки представлені двома мініатюрними посудинами. Один має s-подібний профіль (рис. 33, 1). Його поверхні світло-коричневого кольору, досить рівні, шорсткуваті, місцями легко заглажені, можливо, зовнішня поверхня була ангобована. У керамічному тісті спостерігається невелика домішка крихт шамоту охристого кольору та вкраплення дрібних зерен товченого мінералу чорного кольору. У зломі кераміка тришарова: середній, товстіший, прошарок має чорний колір, а зовнішній і внутрішній – тонші та світло-коричневі. Висота горщика приблизно 6,5–7 см, діаметр вінець – 6,5 см, товщина стінок – 4–8 мм, максимальна ширина посудини припадає на її середину і становить 7,7 см. Вінця розхилені, їхній край потоншений і заокруглений, дещо не збереглося. Другий маленький кубок за формою та технологічними рисами дуже подібний до попереднього (рис. 33, 3). Він має s-подібний профіль, збережена висота – 5,5 см, діаметр вінець – 6 см, товщина стінок – 4–7 мм, максимальна ширина – 8 см теж припадає на середину посудини. Вінця розхилені, їхній край потоншений і заокруглений, дещо не збереглося. Посудина відрізняється від першої лише вище піднятими і більш опуклими плічками. Складається враження, що обидва мініатюрні кубки виготовлені «однією рукою».

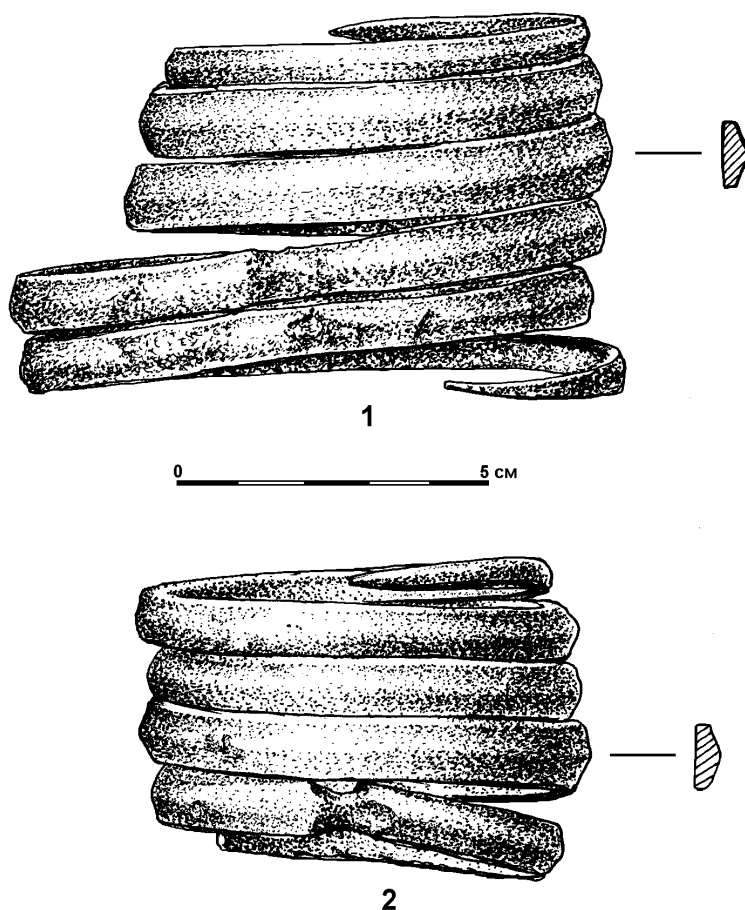

Рис. 36. Городок. Мідні спіралеподібні браслети з поховання енеолітичної доби (графічні зображення)
Fig. 36. Horodok. Cooper spiral-shaped bracelets from the Eneolithic burial (graphic image)

Серед горщиків вдалося реконструювати майже повну форму посудини та 2 інші, від яких збереглися тільки верхні частини. Більший горщик мав видовжену s-подібну форму з короткими легко розхиленими вінцями і виразно опуклими плічками, які плавно переходять

до широкого дна. Висота посудини – 19 см, діаметр вінець – 11,5 см, товщина стінок – 5–7 мм, максимальна ширина на плічках сягає 19 см. Денце горщика легко вгнуте, його діаметр – 7,7 см, товщина – 6 мм. Шийка добре виділена, край вінець дещо потоншений і заокруглений (рис. 33, 4). Одне, більше, вінце належить великому банкоподібної форми горщику з виразно опуклими бочками. Діаметр вінець – 18 см, товщина стінок – 6–8 мм. Вінця короткі, розхилені, їхній край заокруглений (рис. 34, 1).

Рис. 37. Городок. Підвіска з мідної пластини та мідні спіралеподібні браслети з поховання енеолітичної доби

Fig. 37. Horodok. Pendant made of copper plate and copper spiral-shaped bracelets from the Eneolithic burial

Дещо меншому горщику такої ж форми належить фрагмент вінець діаметром 16 см. Вінець дуже короткий, легко розхилений, їхній край потоншений, шийка майже невиділена. Товщина стінок біля вінець – 7–8 мм (рис. 34, 2). Від ще одного великого горщика зберігся фрагмент денця діаметром 12 см, товщиною 7–8 мм, товщина стінки біля денця – 6–7 мм (рис. 34, 5).

Миски представлені кількома фрагментами. Менша має напівсферичну форму, висотою 6 см. Її вінець загнуті й заокруглені, діаметр – 15,5 см. Денце рівне, його діаметр – 6 см, товщина – 5 мм, товщина стінок миски – 4–5 мм (рис. 34, 3). Друга, дещо більша, миска має таку саму форму та збереглася частково на висоту 3 см. Її вінець діаметром 20 см більш розхилений й рівніші, товщина стінок – 5–7 мм (рис. 34, 4). Збірку кераміки доповнює невеликий фрагмент стінки *амфори* з підпрямокутним у плані масивним вушком, з округлим отвором розміром 7×9 мм (рис. 33, 2).

Колекція мідних виробів нараховує 8 предметів, серед яких підвіска, 5 браслетів і 2 вироби невідомого призначення (рис. 35–37). Оригінальною серед мідних прикрас є *підвіска* у формі невеликого наконечника видовженої підтрикутної форми довжиною 9 см і найбільшою шириною 3,2 см (рис. 35, 1). Підвіска виготовлена з мідної пластини товщиною 2–4 мм, поверхня якої нерівна, можливо має сліди кування. Верхня ширша частина підвіски відділена виїмками із двох країв, звужена і скручена у трубку (рис. 37, 1).

Один із *спіралеподібних браслетів* скручений із шести витків. Він виготовлений із досить товстої кованої мідної стрічки, внутрішня сторона якої плоска, а зовнішня – опукла з реберцем посередині. Ширина стрічки – 1 см, товщина – від 2 до 4 мм. Внутрішній діаметр браслета – 6,2–7,3 см, діаметр по зовнішніх краях – від 6,6 до 7,7 см. Обидва кінці браслета потоншені та загострені (рис. 36, 1). Поверхня досить окислена, вкрита неякісною патиною смарагдового кольору, що пояснюється дією вогню. Два нижні витки браслета дещо деформовані (рис. 37, 3). Другий спіралеподібний також має шість витків. Він виготовлений із такої ж мідної стрічки, внутрішня сторона якої плоска, а зовнішня – опукла з реберцем посередині. Ширина стрічки – 1 см, товщина – від 2 до 4 мм. Внутрішній діаметр браслета – 6,4–6,7 см, діаметр по зовнішніх краях – від 6,8 до 7,1 см. Обидва кінці потоншені й загострені (рис. 36, 2). Поверхня досить окислена, вкрита неякісною патиною смарагдового кольору під дією вогню. Цей браслет краще зберіг свою первісну форму (рис. 37, 2, 3). Імовірно, що 2 майже ідентичні мідні браслети становили єдиний гарнітур однієї особи.

Ще один *браслет* овальної форми з кінцями, які заходять один за одного, виготовлений з округлого в перерізі мідного прута діаметром 5–6 мм (рис. 35, 5). Кінці браслета потоншені й загострені. Браслет дещо деформований, первісно він був, мабуть, круглим, діаметром 6–6,5 см. Другий подібний такого ж типу, більше пошкоджений, теж виготовлений із мідного прута діаметром 5–6 мм. Його діаметр дещо більший і становить 8 см (рис. 35, 4). Третій браслет має округлу форму діаметром 7×8,5 см, зроблений із круглого мідного прута діаметром 5 мм (рис. 35, 6). Він належить до іншого типу, де кінці потоншені, загострені та незімкнуті.

Два подібні між собою *предмети невідомого призначення* у вигляді півкілець виготовлені з округлого в перерізі прута діаметром 4–5 мм. Один їхній кінець трохи загострений, а другий – сильно потоншений і відігнутий назовні. Відстань між кінцями, без врахування відігнутої частини, становить відповідно 6,5 см і 7 см (рис. 35, 2–3).

Приблизну хронологію та культурну належність виявленого комплексу знахідок вдалося встановити на підставі порівняльного аналізу. Для артефактів із Городка маємо багато аналогій у волинсько-люблінській культурі доби енеоліту, яка займала розлогу територію лесових височин між басейном верхньої Вісли на заході та басейном середньої Горині на сході й сягала своєю південною межею басейну верхнього Дністра, а на півночі займала південне Полісся та Малу Мазовію. Згідно з найновішими дослідженнями, ця культура датується кінцем другої половини V – серединою IV тис. BC [Zakościelna, 2010, s. 10]. Найхарактерніша ознака волинсько-люблінської культури – кераміка, і саме серед неї знаходимо подібний посуд до

комплексу знахідок із Городка. Зокрема, мініатюрні кубки (досить часто по 2, як і в нашому випадку) відомі з поховань поблизу місцевостей Горбатівці [Połańska, 1999, s. 12, рис. 3, 3, 4], Гусинне, Стрижів [Zakościelna, 1996, s. 176, рис. 2, c, d, e; s. 177, рис. 6, d], Кулік, Стефанковичі-Колонія [Zakościelna, 2010, tabl. XXXIX: 5, 6; tabl. LI, 6] та ін.

До більшого горщика з Городка подібні посудини з поховань поблизу Городка Надбужного, Красне-Колонії, Стрижова [Zakościelna, 2010, tabl. XIV a, 4b; tabl. XV, 2; tabl. XXIV, 6; tabl. LXVI, 5; 7, s. 9, рис. 3, d], Кукезова на Львівщині [Свешников, 1956, рис. 25, 3] та інших місцевостей.

У поховальних комплексах волинсько-люблінської культури широко представлені миски, аналогічні городоцьким виробам. Вони виявлені, наприклад, у двох похованнях із Тишівців [Taras, Zakościelna, 1999, s. 17, рис. 1, 4; s. 19, рис. 3, 3], Городку Надбужному, Красне Колонії, Любліні Замку, Стрижові та на багатьох інших пам'ятках [Zakościelna, 2010, s. 349, tabl. IX a, 5; s. 366, 375, 378, 386, 398, 422, 427, 432, 434, tabl. XXII, 2; XXVII a, 3; XXVIII b, 8; XXXII B, 10; XL, 1; LII a, 11; LV a, 11; LIX, 3; LXI, 8].

Єдине в керамічному комплексі з Городка підпрямокутне у плані вушко від амфори має аналогії серед кераміки з поховань у Грабівці, Гоздові, Городку Надбужному, Гусинному та на низки інших об'єктів [Zakościelna, 2010, s. 343, tabl. V: 1; s. 344, tabl. VI: 1; s. 351, tabl. X: 9; s. 361, tabl. XVII: 7].

На деяких пам'ятках волинсько-люблінської культури відомі також аналогії до мідних предметів із городоцького комплексу. Подібні за формою і технікою виготовлення спіралеподібні браслети знайдено в похованнях з місцевостей Стефанковичі-Колонія (чотиривитковий), Злата (ур. Городище, двовитковий) [Zakościelna, 2010, s. 420, tabl. LI: 1, s. 455, tabl. LXXV: 2]. У трьох пунктах, де віднайдено пам'ятки волинсько-люблінської культури (Горбатівці-Колонія, Ксьонжніце, Злата, ур. Городище) відомі подібні до городоцького браслети з кінцями, які заходять один за одного [Zakościelna, 2010, s. 341, tabl. IV a: 16, 17, s. 390, tabl. XXXIV a: 9, 10B, 11, s. 455, tabl. LXXV: 1]. Натомість нам не відомі аналогії до округлого браслета з потоншеними незімкнутими кінцями та двох предметів невідомого призначення у формі півкілець із відігнутим назовні кінцем.

Більшої уваги заслуговує підвіска у формі невеликого наконечника видовженої підтрикутної форми. Найближчим взірцем для неї є знахідка з поховання № 2 на пам'ятці Стрижів 26, у похованні молодого чоловіка [Zakościelna, 2010, s. 148, 434; tabl. LXI: 6]. Такі прикраси відомі з Ласкова (випадкова знахідка), у похованні № 6 із Кракова-Нової Гути-Вицьонжа, і їх пов'язують із типом Кукутені (варіант Вадастра). Вони поширені в північній та східній частинах Карпатського регіону, де трапляються переважно серед рухомого матеріалу культури Кукутені В і Салкуца IV. До цього типу належить також знахідка з Більча-Золотого, датована етапом СІ Трипілля [Zakościelna, 2010, s. 148]. Ймовірно, що підвіски з Городка і Стрижова функційно перепрофільовані з механічно пошкоджених кинджалів, у яких частково вціліле руків'я шляхом згину перетворене у вушко.

Якщо функційно-типологічна та культурно-хронологічна інтерпретація знахідок із Городка переважно вирішена і не викликає сумніву щодо їхньої належності до поховального інвентарю, то проблема здійсненого в цьому місці обряду щодо покійника залишається відкритою. Фіксація, за словами очевидців, перепалених кісточок поблизу керамічних та металевих артефактів і наявність реальних слідів дії вогню на окремих із них, дають змогу обережно припускати, що в цьому випадку відбулася кремація небіжчика. За досить суперечливими повідомленнями дослідників спалювання небіжчиків могло існувати в поховальних обрядах носіїв волинсько-люблінської культури. Йдеться передовсім про 2 тілопальні поховання, виявлені в Зимному [Zakościelna, 2010, s. 321] та Звенигороді [Свешников, 1956, с. 57–58]. Щодо першого з них, то спочатку М. Пелещин, покликаючись на звіт із польових досліджень Ю. Захарука, вважав поховання із Зимного кремаційним [Пелещин, 1974, с. 109], але згодом спростував своє твердження. Це стосується також

поховання зі Звенигорода з огляду на той факт, що доказів існування тілопального обряду у волинсько-люблінській культурі, як вважає А. Закосьцельна, немає. Однак при цьому дослідниця не заперечує можливості спалювання покійників, враховуючи результати мікроскопічного аналізу решток людських кістяків із поховань у Монятичах Колонії та Жукові, хоча слідів від дії вогню у поховальних ямах не зафіксовано [Zakościelna, 2010, s. 226].

Продовжуючи розвивати цю версію, А. Закосьцельна вказує, що на південний захід від Карпат кремаційний обряд вперше спорадично з'явився в тисо-полгарській культурі, зокрема на північному пограниччі її ареалу, а також дещо пізніше в культурі Бодроккерестур (кінець фази В) і кількісно зріс у групі Мале Залужіце–Лажняни у Східній Словаччині й Закарпатті (Великі Лази) [Zakościelna, 2010, s. 226].

Отже, беручи до уваги факт появи кремаційного обряду в населення цих спільнот наприкінці першої половини IV тис. до н. е. та враховуючи наявні докази взаємодій між ними та племенами волинсько-люблінської культури, можна стверджувати, що такий обряд міг бути запозичений останніми, однак не став домінуючим. Доказом цього можуть слугувати матеріали з Городка. Цілком можливо, що в майбутньому будуть зроблені нові відкриття, які підтвердять наявність у населення волинсько-люблінської культури, крім традиційно інгумаційних, ще й кремаційних поховань.

Аналіз кераміки та мідних виробів, виявлених на околиці м. Городка, що на Львівщині, дає змогу досить упевнено зарахувати їх до поховального комплексу пізнього етапу волинсько-люблінської культури доби енеоліту. Нововідкрита пам'ятка дещо поширює основний ареал цієї культури і відзначається як спільними рисами з іншими похованнями, так і певними особливостями. Якщо визнати ймовірною інформацію про виявлені поряд із знахідками кальциновані кістки, то можна попередньо припустити, що маємо справу чи не з єдиним кремаційним похованням у межах поширення волинсько-люблінської культури. Городоцьке поховання також виділяється серед інших найбільшою кількістю мідних виробів. В окремих похованнях цієї культури такі знахідки представлені поодинокими предметами, а в комплексі з Городка маємо цілий набір мідних прикрас, який нараховує 8 виробів. Це дає змогу зарахувати пам'ятку до багатих поховань і висловити припущення, що в Городку був похований один із представників тогочасної еліти.

Підсумки досліджень. У результаті археологічних поверхневих обстежень, проведених згідно з Договором між Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України й Управлінням охорони культурної спадщини Львівської облдержадміністрації, Городоцький загін Львівської археологічної розвідкової експедиції виявив і задокументував 72 пам'ятки археології, зокрема 37 поселень, 25 курганних могильників (36 курганів), ґрунтове поховання, городище і 8 окремих місцезнаходжень. До найстарших пам'яток, виявлених під час поверхневих обстежень, можна, мабуть, зарахувати кургани. За особливостями розташування, розмірами більшість із них, ймовірно, пов'язані з культурою шнурової кераміки доби енеоліту та тщинецько-комарівським культурним колом доби бронзи. Дещо випадає з цієї схеми курган поблизу с. Угри, який розміщується не на кульмінаційних точках пагорбів, як більшість інших могил, а на схилі невисокого пагорба над заплавою. Хронологічно найраніші матеріали (фрагменти ліпної кераміки доби раннього заліза) виявлено на чотирьох пам'ятках поблизу сіл Зелений Гай та Мильчиці. На 9 поселеннях (Угри, Годвишня, Зелений Гай (давня назва – Угерці), Мильчиці, Вишня) знайдено ліпну та кружалну кераміку черняхівської культури. Найбільше (14) виявлено пам'яток ранньосередньовічного часу, з яких треба відзначити одне з поселень поблизу Мильчиць, де на площі розміром 100×230 м знайдено значну кількість фрагментів кружалної кераміки, та пам'ятку в с. Побережне (давня назва – Ятвяги). На 11 багатошарових поселеннях зібрано матеріали доби раннього заліза, пізньоримського часу та княжої доби. Велику площу (200×300 м) займає багатошарове поселення поблизу Никлович, де знайдено численні фрагменти посуду ранньозалізної доби, черняхівської культури та раннього середньовіччя.

Виявлені під час розвідки кургани скомпоновані в невеликі могильники, які містять 2–4 насипи (Суховоля, Милятин, Лісновичі, Романівка) або поодинокі (Родатичі, Речичани, Угри, Градівка, Годвишня, Дубаневичі). Здебільша кургани розташовані на верхівках найвищих в околиці пагорбів. Особливими розмірами виділяються насипи поблизу Родатич (діаметр – 22 м, висота – 3,5 м), Речичан (діаметр – 26 м, висота – 2,4 м), Угрів (діаметр – 23 м, висота – 3,3 м). Цікавим є потужний насип (діаметр – 30 м, висота – 2 м), розташований на високому пагорбі над р. Вишнею у с. Мильчиці, де, ймовірно, на давньому великому кургані в пізніші часи поставили дерев'яну церкву. Більшість курганів, розміщених на полях, інтенсивно нищаться оранкою, деякі майже повністю знівельовано (Лісевичі, Романівка, Милятин).

Окрім поселень і курганів, обстежено городище мисового типу, розташоване в центрі с. Вишня між його південною та північною частинами, розділеними потічком, що впадає у р. Вишню. Пам'ятка, очевидно, належить до княжої доби, що дає можливість зробити значно старшою метрику цього населеного пункту, який уперше згаданий у писемних джерелах 1438 р. та, можливо, ще раз звернутися до проблеми перегляду традиційної локалізації літописної Вишні. Відомо, що в історіографії цей пункт, згаданий у Галицько-Волинському літописі, його пов'язують зі сучасною Судовою Вишнею в сусідньому Мостиському р-ні Львівської обл. та ідентифікують зі зруйнованим городищем в ур. На Чвораках у Судовій Вишні.

Особливу зацікавленість викликають поселення княжої доби, зафіксовані поблизу населених пунктів, давні назви яких (етноніми) пов'язані з певними історичними етносами (Угри, Угерці, Ятвяги), або ж носять назви, які представляють найдавнішу слов'янську топооснову (Дубаневичі, Никловичі, Лісновичі, Родатичі, Милятин).

Загадковою видається ситуація з Дубаневичами, оскільки досить ретельним обстеженням в околицях села не виявлено слідів поселення княжої доби, незважаючи на той факт, що цей населений пункт згаданий у грамоті Лева Даниловича XIII ст. Можливо, давнє поселення опинилося під сучасною сільською забудовою.

Натомість, у с. Побережне, яке носило колись назву Ятвяги, відкрито поселення, які хронологічно співвідносяться з цим етнонімом. Появу такої назви, очевидно, можна пов'язати із заселенням полоненими бранцями войовничих литовських племен цієї території після вдалих військових виправ галицько-волинських князів у XIII ст. Цікаво, що в сусідньому Мостиському р-ні також збереглася донині така назва одного із сіл – Ятвяги Хлиплівської сільради.

Вважаємо, що такі дослідження треба продовжувати, щоб завершити певний етап вивчення, картографування та каталогізації археологічних пам'яток у межах бодай одного району. Після цього необхідно зусиллями дослідників із різних установ виробити єдину схему їх паспортизації та закріпити за кожною пам'яткою постійний паспортний номер для усунення в майбутньому плутанини та дублювання.

Необхідно також здійснити комплекс заходів для запобігання остаточного нищення окремих цінних пам'яток археології, наприклад курганів, на відкритих місцевостях, що інтенсивно розорюються (див. у Каталозі: № 70 – Милятин, № 67 і № 71 – Романівка, № 56 – Дубаневичі та ін.). Багато пам'яток археології руйнуються під час різноманітних будівельних робіт, а інформація про їх виявлення не потрапляє до вчених. Історія з описаним унікальним поховальним об'єктом із Городка – щасливий виняток. Але найбільша біда для археологічної науки – грабіжницька діяльність «копачів», «скарбошукачів», «детектористів», наслідком якої є безповоротна втрата тисяч безцінних артефактів, сотень об'єктів і пам'яток української історії та культури.

Варто, мабуть, порушити перед компетентними органами питання про повернення населеним пунктам старих історичних назв і тим відновити історичну пам'ять навіть на мікрорегіональному рівні, яку так інтенсивно затирали в час тоталітарного режиму. Йдеться, зокрема, про с. Побережне (давня назва – Ятвяги) та Зелений Гай (давня назва – Угерці).

Із врахуванням усіх досліджень центрально-західної частини Львівщини констатовано, що на цій території маємо сліди заселення і діяльності людини від кам'яного віку – доби мезоліту до пізнього середньовіччя. Археологічні джерела, здобуті на відносно невеликій території, свідчать, що цей терен, як і сусідні з ним географічні області, був перманентно, без більших перерв, заселений або використовуваний людиною впродовж цього часу. На підставі археологічних матеріалів та окремих писемних повідомлень літописів ще не можна вповні реконструювати давню історію і культуру Городоччини, але вони є надійною основою для подальших пошуків та відкривають добрі перспективи для таких досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

- Андрейко, І. М. (2001). *Природа Городоччини*. Львів: ВРТЛ. 52 с.
- Артюх, В. С., Мацкевой, Л. Г., Боднар, Г. Е. (1975). Разведки на территории Львова и Львовской области. *Археологические открытия 1974 года*. Москва: Наука, 250–252.
- Артюх, В. С., Мацкевой, Л. Г., Козак, В. И., Симферовская, Ж. Д., Боднар, Г. Е. (1976). Работы на территории Львова и Львовской области. *Археологические открытия 1975 года*. Москва: Наука, 296–297.
- Багрий, Р. С. (1985). Исследования во Львове и у с. Коропуж. *Археологические открытия 1983 года*. Москва: Наука, 258.
- Багрий, Р. С., Петегирич, В. М. (1987). Исследования древнерусских памятников в верховьях Днестра. *Археологические открытия 1985 года*. Москва: Наука, 302–303.
- Бандрівський, М. С. (1990). *Звіт про археологічні дослідження на території Львівської та Івано-Франківської областей у 1989 році*. Архів відділу археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Рукопис. 16 с.+ XVI табл.
- Бандрівський, М. (1994). Нові пам'ятки археології, виявлені у 1992–1993 рр. на Львівщині за участю Музею історії релігії. *Наукові записки Львівського історичного музею*. Львів, II–III, 305–306.
- Гавінський, А., Лукомський, Ю. (2013). До археологічного кадастру Львівської області: Самбірщина. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*, 17, 233–251.
- Геренчук, К. І. (ред.). (1972). *Природа Львівської області*. Львів: Вища школа. 151 с.
- Головацький, Я. (1871). Об обследовании памятников русской старины, сохранившихся в Галичине и Буковине. *Труды I-го археологического съезда в Москве*. Москва, 219–242.
- Грамоти XIV ст. (1974). *Пам'ятки української мови*. Упорядкування, вступна стаття, коментарі і словники-показчики М. М. Пещак. Київ: Наукова думка. 219 с.
- Грибович, Р. Т. (1983). Новое древнерусское городище на Львовщине. *Археологические открытия 1981 года*. Москва: Наука, 254.
- Гупало, В. (2007). Розвідкові роботи в межиріччі Вишні і Ракова на Прикарпатті. *МДАПВ*, 11, 379–386.
- Данчин, Р., Конопля, В. (1996). Розвідки у верхів'ї р. Вишня. *Археологічні дослідження на Львівщині у 1995 р.* Львів, 16–18.
- Конопля, В., Піцишин, М. (1994). Археологічні дослідження на Городоччині. *Наукові записки Львівського історичного музею*. Львів, II–III, 39–54.
- Корчинский, О. М., Петегирич, В. М. (1987). Исследования летописного Городка. *Археологические открытия 1985 года*. Москва: Наука, 348.
- Кропоткин, В. В. (1961). Клады римских монет на территории СССР. *Археология СССР. САИ*. (Т. Г4–4). Москва. 119 с.
- Ленартович, О. (2011). Топографічні особливості поселень культури лінійно-стрічкової кераміки у верхів'ї Дністра і Західного Бугу. *МДАПВ*, 15, 64–77.
- Мишанич, О. В. (ред.). (1989). *Літопис Руський*. Махновця Л. Є. (переклад.). Київ: Дніпро. XVI+591 с.
- Мацкевий, Л., Конопля, В., Піцишин, М., Орловський, С. (1996). Дослідження у Мшані. *Археологічні дослідження на Львівщині у 1995 р.* Львів, 47–50.

- Милян, Т., Осаульчук, О., Чорний, А. (2012). Черняхівське поселення Стоділки I: рятівні роботи 2004–2005 років. *Археологічні дослідження Львівського університету*, 14–15, 203–220.
- Пастернак, Я. (1937). Нові археологічні набутки Музею Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові за час від 1933–1936. *Записки НТШ*, 154 (окрема відбитка), 28 с.
- Пастернак, Я. (1948). *До проблеми поширення й хронології лінійно-стрічкової кераміки в Європі*. Авґсбург. 19 с.
- Пастернак, Я. (1961). *Археологія України. Первісна, давня та середня історія України за археологічними джерелами*. Торонто. 781 с.
- Пастернак, Я. (1987). Доісторичні та ранньоісторичні часи Комарна й околиці. *Комарно і Рудки та околиця. Збірник історично-мемуарних, географічних і побутових матеріалів*. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто. 40–46.
- Пелешишин, М. А. (1974). Племена культури Зимне–Злота. *Стародавнє населення Прикарпаття і Волині*. Київ: Наукова думка, 107–112.
- Петегирич, В. М. (1980). *Звіт про роботу Комарнівської новобудівної археологічної експедиції Інституту суспільних наук АН УРСР в 1979 р.* Архів відділу археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. 10 арк.+ 7 рис., 4 фото.
- ПСРЛ. (1908). *Полное собрание русских летописей, издаваемое Археографической комиссией. Т. 2. Ипатьевская летопись. Издание второе*. Санкт-Петербург. 638 с.
- Ратич, О. О. (1957). *Древньоруські археологічні пам'ятки на території західних областей УРСР*. Київ: Вид-во АН УРСР. 96 с.
- Свешников, И. К. (1956). Могильник в селе Звенигород Львовской области. *Краткие сообщения Института истории материальной культуры*, 63, 57–69.
- Свешніков, І. К. (1976). *Довідник з археології України. Львівська область*. Київ. 95 с.
- Сілаєв, О. М. (2013а). Нововідкриті пам'ятки на Львівщині. *Археологічні дослідження в Україні 2012*. Київ, 233–235.
- Сілаєв, О. М. (2013б). Археологічний нагляд на об'єктах будівництва ГПУ «Полтавагазвидобування» у Львівській області. *Археологічні дослідження в Україні 2012*. Київ, 235–236.
- Сілаєв, О. М., Сало, Б. Я. (2011). Нововиявлені пам'ятки на території Львівської області. *Археологічні дослідження в Україні 2010*. Київ–Полтава, 304–305.
- Цигилик, В., Касюхнич, В. (2005). Черняхівське поселення в селі Березець над Верещицею. *МДАПВ*, 9, 273–279.
- Цигилик, В., Осадча, О. (2000). Нове поселення пшеворської культури на р. Верещиці. *Давня і середньовічна історія України (історико-археологічний збірник)*. Кам'янець-Подільський, 153–161.
- Шніцар, М. Г., Шніцар, Ю. А. (2013). Розвідки в Городоцькому районі Львівської області. *Археологічні відкриття в Україні в 2012 р.* Київ, 240.
- Janusz, B. (1913). *Z pradziejów ziemi Lwowskiej*. Lwów. 92 s.
- Janusz, B. (1918). *Zabytki przedhistoryczne Galicji Wschodniej*. Lwów. 310 s.
- Katalog muzeum Lubomirskich. (1889). Lwów. 137 s.
- Machnik, J., Cyhylyk, V. (1996). Groby kultury ceramiki sznurowej nad Wereszycą w dorzeczu górnego Dniestru. *Problemy epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie Środkowej. Księga jubileuszowa poświęcona Markowi Gedlowi*. Kraków, 149–161.
- Połańska, M. (1999). Grób kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej ze stan. 7 w Garbatówce Kolonii, woj. Lubelskie. *Archeologia Polski Środkowowschodniej*, IV, 9–15.
- Śmiszko, M. (1932). *Kultury wczesnego okresu epoki Cesarstwa Rzymskiego w Małopolsce wschodniej*. Lwów. 192 s.
- Schneider, A. (1877). *Monografia wsi Lubienia i źródła siarczanego w tej miejscowości położonego*. Lwów. 15 s.
- Sulimirski, T. (1968). *Corded Ware and Globular Amphore North-East of the Carpathians*. London. 227 p.
- Taras, H., Zakościelna, A. (1999). Groby ludności kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej na stanowisku nr 3 w Tyszowcach. *Archeologia Polski Środkowowschodniej*, IV, 16–21.

Zakościelna, A. (1996). Nowe materiały do rekonstrukcji obrządku pogrzebowego kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej. *Archeologia Polski Środkowoschodniej*, I, 175–186.

Zakościelna, A. (2010). Studium obrządku pogrzebowego kultury lubelsko-wołyńskiej. Lublin.

Zurowski, J. (1929). Sprawozdanie z działalności Państw. konserwatora zabytków przedhistorycznych okręgu Zachodnio-Malopolskiego i Śląskiego za lata 1924–1926. *Wiadomości Archeologiczne*, X. Warszawa, 215–229.

REFERENCES

- Andreiko, I. M. (2001). *Pryroda Horodochchyny*. Lviv: VRTL. 52 s. (in Ukrainian).
- Artjukh, V. S., Matskevov, L. G., Bodnar, G. E. (1975). Razvedki na territorii Lvova i Lvovskoy oblasti. *Arkheologicheskie otkrytiia 1974 goda*. Moskva: Nauka, 250–252. (in Russian).
- Artjukh, V. S., Matskevov, L. G., Kozak, V. I., Simferovskaia Zh. D., Bodnar, G. E. (1976). Raboty na territorii Lvova i Lvovskoy oblasti. *Arkheologicheskie otkrytiia 1975 goda*. Moskva: Nauka, 296–297. (in Russian).
- Bagriy, R. S. (1985). Issledovaniia vo Lvove i u s. Koropuzh. *Arkheologicheskie otkrytiia 1983 goda*. Moskva: Nauka, 258. (in Russian).
- Bagriy, R. S., Petegyrych, V. M. (1987). Issledovaniia drevnerusskikh pamiatnikov v verkhoviakh Dnestra. *Arkheologicheskie otkrytiia 1985 goda*. Moskva: Nauka, 302–303. (in Russian).
- Bandrivskiy, M. S. (1990). *Zvit pro arkhеолоhichni doslidzhennia na terytorii Lvivskoi ta Ivano-Frankivskoi oblasti u 1989 rotsi*. Arkhiv viddilu arkhеолоhii Instytutu ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy. Rukopys. 16 s. + XVI tabl. (in Ukrainian).
- Bandrivskiy, M. (1994). Novi pamiatky arkhеолоhii, vyjavleni u 1992–1993 rr. na Lvivshchyni za uchastu Muzeju istorii religii. *Naukovi zapysky Lvivskoho istorychnoho muzeju*. Lviv, II–III, 305–306. (in Ukrainian).
- Golovatskiy, Ja. (1871). Ob obsledovanii pamiatnikov russkoy stariny, sokhranivshikhsia v Galichine i Bukovine. *Trudy I-go arkhеолоgicheskogo sezda v Moskve*. Moskva, 219–242. (in Russian).
- Gribovich, R. T. (1983). Novoe drevnerusskoe gorodishche na Lvovshchine. *Arkheologicheskie otkrytiia 1981 goda*. Moskva: Nauka, 254. (in Russian).
- Havinskyi, A., Lukomskiy, Yu. (2013). Do arkhеолоhichnoho kadastru Lvivskoi oblasti: Sambirshchyna. *Materials and studies on archaeology of Sub-Carpathian and Volhynian area*, 17, 233–251. (in Ukrainian).
- Herenchuk, K. I. (Ed.). (1972). *Pryroda Lvivskoi oblasti*. Lviv: Vyshcha shkola. Vydavnytstvo pry Lvivskomu universyteti. 151 pp. (in Ukrainian).
- Hramoty XIV st., (1974). *Pamiatky ukrainskoi movy. / Uporiadkuvannia, vstupna stattia, komentari i slovnyky-pokazhyky* M. M. Peshchak. Kyiv: Naukova dumka. 219 s. (in Ukrainian).
- Hupalo, V. (2007). Rozvidkovi roboty v mezhyrichchi Vyshni i Rakova na Prykarpatti. *Materials and studies on archaeology of Sub-Carpathian and Volhynian area*. 11, 379–386. (in Ukrainian).
- Danchyn, R., Konoplia, V. (1996). Rozvidky u verkhivi r. Vyshnia. *Arkheologichni doslidzhennia na Lvivshchyni u 1995 r.* Lviv, 16–18. (in Ukrainian).
- Konoplia, V., Pitsyshyn, M. (1994). Arkheologichni doslidy na Horodochchyni. *Naukovi zapysky Lvivskoho istorychnoho muzeiu*. Lviv, II–III, 39–54. (in Ukrainian).
- Korchynskiy, O. M., Petegyrych, V. M. (1987). Issledovaniia letopisnogo Gorodka. *Arkheologicheskie otkrytiia 1985 goda*. Moskva: Nauka, 348. (in Russian).
- Kropotkin, V. V. (1961). Klady rimskikh monet na territorii SSSR. *Arkheologiiia SSSR. SAI*. (Vol. G4–4). Moskva. 119 s. (in Russian).
- Lenartovych, O. (2011). Topohrafichni osoblyvosti poselen kultury liniino-strichkovo keramiky u verkhivi Dnistra i Zakhidnoho Buhu. *Materials and studies on archaeology of Sub-Carpathian and Volhynian area*, 15, 64–77. (in Ukrainian).
- Myshanuch, O. V. (1989). *Litopys Ruskyi*. L. Ye. Makhnovtsia (Trans.) Kyiv: Dnipro, XVI+591 s. (in Ukrainian).
- Matskevych, L., Konoplia, V., Pitsyshyn, M., Orlovskiy, S. (1996). Doslidzhennia u Mshani. *Arkheologichni doslidzhennia na Lvivshchyni u 1995 r.* Lviv, 47–50. (in Ukrainian).

- Mylian, T., Osaulchuk, O., Chorni, A. (2012). Cherniakhivske poselennia Stodilky I: riativni roboty 2004–2005 rokiv. *Arkheolohichni doslidzhennia Lvivskoho universytetu*, 14–15, 203–220. (in Ukrainian).
- Pasternak, Ya. (1937). Novi arkheolohichni nabutki Muzeu Naukovoho Towarystva im. Shevchenka u Lvovi za chas vid 1933–1936. *Zapysky NTSH*, 154 (okrema vidbytko), 28 s. (in Ukrainian).
- Pasternak, Ya. (1948). *Do problemy poshyrennia i khronolohii liniino-strichkovoï keramiki v Yevropi*. Avgsburgh. 19 s. (in Ukrainian).
- Pasternak, Ya. (1961). *Arkheolohiia Ukrainy. Pervisna, davnia ta serednia istoriia Ukrainy za arkheolohichnymy dzherelamy*. Toronto. 781 s. (in Ukrainian).
- Pasternak, Ya. (1987). Doistorychni ta rannoistorychni chasy Komarna i okolytsi. *Komarno i Rudky ta okolytsia. Zbirnyk istorychno-memuarnykh, heohrafichnykh i pobutovykh materialiv*. Niu-York; Paryzh; Sidnei; Toronto, 40–46. (in Ukrainian).
- Peleshchysyn, M. A. (1974). Plemena kultury Zymne–Zlota. *Starodavnie naselennia Prykarpattia i Volyni*. Kyiv: Naukova dumka, 107–112. (in Ukrainian).
- Petehyrych, V. M. (1980). Zvit pro robotu Komarnivskoi novobudovnoi arkheolohichnoi ekspedytzii Instytutu suspilnykh nauk AN URSR v 1979 r. *Arkhyv viddilu arkheolohii Instytutu ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy*. 10+7 rys.+4 foto. (in Ukrainian).
- PSRL. (1908). *Polnoe sobranie russkikh letopisey, izdavaemoe Arkheograficheskoy komissiiy. Vol. 2. Ipatevskaja letopis. Izdanie vtoroe*. Saint-Petersburg. 638 s. (in Russian).
- Ratych, O. O. (1957). *Drevnoruski arkheolohichni pamiatky na terytorii zakhidnykh oblastei URSR*. Kyiv: Vyd-vo AN URSR. 96 s. (in Ukrainian).
- Sveshnikov, I. K. (1956). Mogilnik v sele Zvenigorod Lvovskoy oblasti. *Kratkie soobshcheniia Instituta istorii materialnoy kultury*, 63, 57–69. (in Russian).
- Sveshnikov, I. K. (1976). *Dovidnyk z arkheolohii Ukrainy. Lvivska oblast*. Kyiv. 95 s. (in Ukrainian).
- Silaev, O. M. (2013a). Novovidkryti pamiatky na Lvivshchyni. *Arkheolohichni doslidzhennia v Ukraini v 2012 r.* Kyiv, 233–235 (in Ukrainian).
- Silaev, O. M. (2013b). Arkheolohichni nahliad na obektakh budivnytstva HPU «Poltavahazvydobuvannia» u Lvivskii oblasti. *Arkheolohichni doslidzhennia v Ukraini v 2012 r.* Kyiv, 235–236. (in Ukrainian).
- Silaev, O. M., Salo, B. Ya. (2011). Novoviyavleni pamiatky na terytorii Lvivskoi oblasti. *Arkheolohichni doslidzhennia v Ukraini 2010*. Kyiv – Poltava, 304–305. (in Ukrainian).
- Tsyhylyk, V., Kasukhnych, V. (2005). Cherniakhivske poselennia v seli Berezets nad Vereshchytseu. *Materials and studies on archaeology of Sub-Carpathian and Volhynian area*, 9, 273–279. (in Ukrainian).
- Tsyhylyk, V., Osadcha, O. (2000). Nove poselennia pshevorskoi kultury na r. Vereshchytysi. *Davnia i serednovichna istoriia Ukrainy (istoryko-arkheolohichniy zbirnyk)*. Kamianets-Podilskyi, 153–161. (in Ukrainian).
- Shnitsar, M. H., Shnitsar, Yu. A. (2013). Rozvidky v Horodotskomu raioni Lvivskoi oblasti. *Arkheolohichni vidkryttia v Ukraini v 2012 r.* Kyiv, 240. (in Ukrainian).
- Janusz, B. (1913). *Z pradziejów ziemi Lwowskiej*. Lwów, 92 s. (in Polish).
- Janusz, B. (1918). *Zabytki przedhistoryczne Galicji Wschodniej*. Lwów, 310 s. (in Polish).
- Katalog muzeum Lubomirskich*. (1889). Lwów, 137 s. (in Polish).
- Machnik, J., Cyhylyk, V. (1996). Groby kultury ceramiki sznurowej nad Wereszycą w dorzeczu górnego Dniestru. *Problemy epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie Środkowej. Księga jubileuszowa poświęcona Markowi Gedlowi*. Kraków, 149–161. (in Polish).
- Połańska, M. (1999). Grób kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej ze stan. 7 w Garbatówce Kolonii, woj. Lubelskie. *Archeologia Polski Środkowowschodniej*, IV, 9–15. (in Polish).
- Śmiszko, M. (1932). *Kultury wczesnego okresu epoki Cesarstwa Rzymskiego w Małopolsce wschodniej*. Lwów, 192 s. (in Polish).
- Schneider, A. (1877). *Monografia wsi Lubienia i źródła siarczanego w tej miejscowości położonego*. Lwów. 15 s. (in Polish).
- Sulimirski, T. (1968). *Corded Ware and Globular Amphore North-East of the Carpathians*. London, 227 p.

Taras, H., Zakościelna, A. (1999). Groby ludności kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej na stanowisku nr 3 w Tyszowcach. *Archeologia Polski Środkowoschodniej, IV*, 16–21. (in Polish).

Zakościelna, A. (1996). Nowe materiały do rekonstrukcji obrządku pogrzebowego kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej. *Archeologia Polski Środkowoschodniej, I*, 175–186. (in Polish).

Zakościelna, A. (2010). *Studium obrządku pogrzebowego kultury lubelsko-wołyńskiej*. Lublin. (in Polish).

Żurowski, J. (1929). Sprawozdanie z działalności Państw. konserwatora zabytków przedhistorycznych okręgu Zachodnio-Malopolskiego i Śląskiego za lata 1924–1926. *Wiadomości Archeologiczne*. Warszawa, X, 215–229 (in Polish).

Стаття: надійшла до редакції 25.05.2023

прийнята до друку 21.09.2023

NEWLY DISCOVERED ARCHAEOLOGICAL SITES OF THE CENTRAL-WESTERN PART OF LVIV REGION

Volodymyr PETEHYRYCH, Dmytro PAVLIV

*Ivan Krypikavych Institute of Ukrainian Studies of NAS of Ukraine,
Vynnychenka Str., 24, 79008, Lviv, Ukraine,
e-mail: v.petehyrych@gmail.com, datamitra@gmail.com*

The results of the 2011 archaeological survey of the central-western part of the Lviv region within the former Horodok (now Lviv) district are presented. The natural and geographical features of the studied microregion are characterized, the main types of archaeological sites are highlighted, and the previous history of their study is summarized.

A catalog of newly discovered and surveyed settlements, barrows, hillforts, and locations was compiled, and was supplemented with numerous illustrative materials. At the end of the catalog, a unique find from 2014 on the eastern outskirts of Horodok is analyzed in detail – a burial complex with a rich collection of ceramics and copper products of the Lublin-Volhynian culture, possibly attributable to the cremation burial of one of the representatives of the elite of that time.

According to the results of the research conducted by the method of continuous archaeological survey of selected territorial zones, an area of more than 120 km² was studied. Seventy-two archaeological sites were identified, examined, and documented: 37 settlements, 25 barrow cemeteries (36 barrows), ground burial, hillfort, and 8 separate locations. All of them are presented on a combined map, localized in more detail on separate maps, and recorded in photos. Artifacts collected from the surfaces are presented in drawings and photos. Special attention is paid to the settlements of the Early Middle Ages, recorded near modern localities, the ancient names (ethnonyms) of which are connected with certain historical ethnic groups (Uhry, Uhertsi, Yatvyagi) or represent the oldest Slavic topography (Putyatychi, Rodatychi, Dubanevychi, Lisnovychi, etc.).

Taking into account all the studies of the central-western part of the Lviv region, it has been established that in this territory we have traces of human settlement and activity from the Stone Age – the Mesolithic to the Late Middle Ages. It is noted that the archaeological sources obtained in a relatively small area indicate that this terrain, like the neighboring geographical areas, was permanently inhabited or used by humans during this time, without major interruptions. It was established that the ancient history and culture of the Horodok area cannot yet be completely reconstructed based on archaeological materials and separate written reports of the annals, but they are a reliable basis for further research and open good prospects for such research.

Key words: archaeological surveys, the central-western part of Lviv region, archaeological sites of different periods.